

FORSKERFORUM

SEPTEMBER 2024

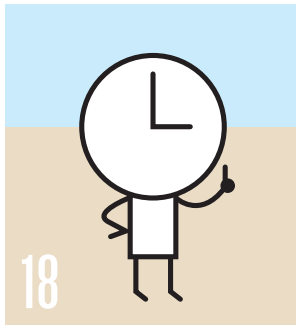
B. FRANÇA

DEN UMULIGE KANDIDATREFORM:

Er der en underviser til stede?

26

18

28

20

Rettelse

Det var en fejl, at vi skrev, at Peter Blæsild Vuust er den højestlønnede forsker på AU.

SIDE 4

Stadsejl opgradering

Aarhus Universitet har fundet afløseren for it-systemet STADS.

SIDE 4

Syv nye professorer på GEUS

Professorerne skal bidrage til at løse nogle af tidens største klima-, energi- og miljøudfordringer.

SIDE 5

Ubetrådt land

Optaget på uddannelser, erhvervslivet efterspørger, bliver beskåret, men intet tyder på, at det øger søgningen til professionshøjskolerne.

SIDE 6

Intet medhold

Det var ikke uredeligt, at Anna Xaviers chef indsendte et manuskript, der byggede på hendes forskning, uden at kreditere hende.

SIDE 9

Magt, viden og voldtægt

Tidligere lektor gør i sin debutroman universitetet til scene for et psykologisk drama, der opstår, da en professor voldtager sin ph.d.-studerende.

SIDE 10

Den umulige reform

Rektorer, ansatte og studerende advarer om, at det i praksis er noget nær umuligt at indføre etårige kandidatuddannelser på 75 ECTS.

SIDE 13

Forskningsbilleder: Forskning på toppen

Sphinx Observatoriet med en placering i 3.571 meters højde giver glimrende forhold for mange typer af forskning.

SIDE 16

Universiteter vil ikke registrere forskernes arbejdstid

Universiteterne vil undtage det videnskabelige personale fra at registrere. De siger, at de følger en mundtlig vejledning fra Medarbejder- og Kompetencestyrelsen.

SIDE 18

Vis din ph.d.: Læger skal spørge mere ind til patienters følelser

78-årige Merete Jørgensens ph.d.-projekt handler om, at læger i højere grad skal spørge til patienters følelser, fornemmelser og forventninger under konsultationen.

SIDE 20

Kvindelige tænkere er blevet skrevet ud af historien

KUs første kvindelige filosofi-professor vil give kvinderne, der er blevet glemt eller fjernet, deres retmæssige plads i filosofihistorien tilbage.

SIDE 22

Kunstigt behov?

Ny undersøgelse på Københavns Universitet viser, at et stort flertal af underviserne ikke ønsker, at kunstig intelligens bruges til at undervise de studerende.

SIDE 24

Halvdelen brugte AI til deres eksamensopgaver

AU's studerende har for første gang fået lov til at bruge AI-værktøjer til deres specialer og store skriftlige eksamensopgaver mod at deklarerer, hvor og hvordan de blev brugt.

SIDE 26

Navne

SIDE 28

Bagsiden: Forsker blev dette OL's svar på Eddie the Eagle

Australsk adjunkt deltog i OL's breakdancekonkurrence med 'kænguruuen' og andre hjemmebryggede dansefigurer.

SIDE 32

AF BRIAN ARLY JACOBSEN,
FMD. FOR DM UNIVERSITET, FORSKNING & UDDANNELSE

Akademisk frihed under pres

► Akademisk ytringsfrihed er en hjørnesteen i den demokratiske samtale og den videnskabelige proces. I Danmark, som i mange andre lande, er akademisk frihed blevet udfordret af en række faktorer, der truer med at indskrænke forskeres og underviseres muligheder for at udøve deres faglige aktiviteter uden politisk eller institutionelt pres. Selvom forskningsfrihed er sikret i universitetsloven, viser en analyse fra 2017 af uddannelsesforsker Terence Karran fra University of Lincoln i en sammenligning af de dengang 28 EU-landes frihedsgrader for universiteterne, at Danmark landede på en deprimerende 24.-plads. Vi er ved at sakke bagud i forhold til vores nordiske naboer. Dette er et problem, som kræver omgående opmærksomhed og handling.

I Danmark er forskningsfriheden beskyttet ved lov, men denne beskyttelse dækker ikke alle aspekter af den akademiske frihed, som det er tilfældet i både Finland, Norge og Sverige. I disse lande omfatter lovgivningen også beskyttelse af den bredere akademiske frihed, der blandt andet inkluderer ansattes og studerendes ytringsfrihed. Denne forskel i lovgivningen har betydelige konsekvenser for, hvordan akademikere kan udføre deres arbejde, og for hvilke forskningsområder der bliver prioriteret. Når politiske prioriteringer styrer, hvad der skal forskes i, risikerer vi at miste den mangfoldighed af viden og ideer, som er afgørende for samfundets udvikling. Samtidig risikerer vi, at forskere udsættes for pres fra nationale myndigheder, der ønsker at styre, hvilke forskningsresultater der må offentliggøres, og hvilke der skal forblive skjulte.

Et af de mest bekymrende aspekter ved den nuværende situation er, at forskere i stigende grad undgår kontroversielle forskningsemner. Dette skyldes dels politisk pres, dels frygten for reaktioner fra kolleger, studerende eller offentligheden. Når forskere føler sig tvunget til at undgå visse emner eller tilpasse deres forskning en politisk eller institutionel dagsorden, underminerer det den akademiske frihed og skader den videnskabelige integritet. Dette er især problematisk, når det drejer sig om emner som klima, EU, religion, migration eller køn, hvor der er behov for nuanceret og uafhængig forskning.

Mediernes rolle i forhold til akademisk ytringsfrihed er også en udfordring. Presset for hurtige nyheder og salgbarhed kan føre til en forvrængning af forskningsresultater eller til, at forskere undgår at deltage i den offentlige debat af frygt for at blive misrepræsenteret. Samtidig kan sociale medier forstærke ekkokamre og polarisering, hvilket yderligere kan hæmme en fri og åben akademisk diskussion.

Den danske universitetslov bør revideres for at sikre en bredere beskyttelse af den akademiske frihed, herunder den ytringsfrihed, som ansatte har brug for. Dette ville give universiteterne den nødvendige uafhængighed fra politisk pres og sikre, at de kan fortsætte deres arbejde som frie og åbne forskningsinstitutioner.

For at sikre en solid og gennearbejdet reform foreslår vi, at Uddannelses- og Forskningsministeriet nedsætter et ekspertudvalg, der skal analysere og fremme akademisk frihed i Danmark. Dette udvalg kunne fungere i stil med Kierulf-udvalget i Norge eller den arbejdsgruppe, som UKÅ i Sverige har haft til at udarbejde retningslinjer for akademisk frihed. Udvalget bør bestå af repræsentanter fra universiteterne, eksperter i ytringsfrihed og internationale forskere, der kan bidrage med perspektiver fra andre lande.

Denne tilgang vil sikre, at Danmark igen kan blive et foregangsland i Norden og verden, når det gælder beskyttelsen af akademisk frihed. Ved at lovfæste en bredere beskyttelse og give universiteterne den nødvendige autonomi til at formulere deres egne retningslinjer kan vi skabe et miljø, hvor videnskabelig udforskning og ytringsfrihed trives til gavn for hele samfundet. ✖

“Et af de mest bekymrende aspekter ved den nuværende situation er, at forskere i stigende grad undgår kontroversielle forskningsemner”

Medlemsblad for DM's universitets- og forskningsinstitutionsansatte. Løseabonnementer: IDA, Pharmadanmark, Psykologforeningen og Djøf. Bladets leder skrives på skift af formanden og næstformanden for DM Universitet, Forskning og Uddannelse. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Ansvarshavende redaktør:
Troels Kølln tko@dm.dk

Redaktionelle medarbejdere:
Redaktør Claus Baggersgaard
cbl@dm.dk,
Journalist Lasse Højsgaard
lab@dm.dk.

Øvrige henvendelser:
Sekretær Sidse Rølle Jakobsen
srfj@dm.dk

Redaktionens adresse:
Forskerforum
Peter Bangs Vej 30,
2000 Frederiksberg,
telefon: 38 15 66 55

Oplag: 4.500 eks.
Udkommer 6 gange i 2024

Forsideillustration:
Bernardo França

Design:
Julie Frölich og Sune Ehlers/
River

Næste udgivelse:
1. november 2024

KORTNYT

Rettelse

► Vi skrev i sidste nummer af *Forskerforum*, at Peter Blæsild Vuust er den højestlønnede forsker på Aarhus Universitet (AU). Det er desværre forkert. Hans faktiske årsløn er det halve af det, vi skrev, da han er ansat på universitetet som professor på halvtid.

Peter Blæsild Vuust oplyser selv, at han dertil har en lavere lønnet stilling som professor på halvtid på Det Jyske Musikkonservervatorium. Samlet set betyder det, at hans årsløn ikke når op på top 10.

Fejlen er opstået, fordi beløbet fremgik af en aktindsigt fra AU. Her var beløbet blevet beregnet som en samlet indtægt, hvis man antog, at Peter Blæsild Vuust var ansat på fuld tid til samme lønniveau.

Vi har i samme omgang opdaget, at samme situation kan være tilfældet for Benjamin Kenneth Søvacool, der også tidligere var på toplistens. Ifølge aktindsigten er han heller ikke ansat på fuld tid og må dermed antages at have en lavere årsløn, end vi har skrevet.

Jeg beklager fejlen, som vi har rettet i de digitale udgaver af artiklen.

Troels Kalln,
ansvarshavende redaktør

Peter Blæsild Vuust, professor og direktør for Center for Music in the Brain, er ikke den højestlønnede forsker på Aarhus Universitet.

Stadselig opgradering

Aarhus Universitet (AU) gik enegang i jagten på afløseren for det mere end 25 år gamle og forældede it-system STADS. Nu har AU valgt sin egen leverandør, mens de øvrige syv universiteter har fundet en fælles løsning.

► Oracle Campus Solution er navnet på AU's nye studieadministrative system, som i 2027 afløser STADS. Hovedleverandøren er danske Miracle, der sammen med hollandske CY2 skal stå for implementeringen af det nye studieadministrative system.

Et godt og sikkert valg, kalder universitetsdirektør Kristian Thorn det i en nyhed på AU's hjemmeside.

Han har været formand for SIS-projektets styregruppe, der har stået for udvælgelsen, og han glæder sig over, at AU nu har fundet en leverandør og et system, der opfylder kravene til både funktionalitet, kvalitet og pris.

“Vi har været meget optaget af at finde et standardsystem, der dækker alle de studieadministrative arbejdsprocesser, og som taler godt sammen med AU's eksisterende systemlandskab. Som studieadministrativ motor er det helt afgørende, at det kan få hjulene til at køre rundt på tværs af alle vores systemer som for eksempel Brightspace, planlægningssystemet og digitale eksamener i Wiseflow. Med Miracle, CY2 og Oracle står vi med samarbejdspartnere, der har stor erfaring fra universitetssektoren. Systemet

FOTO: MIKKEL BERG PEDERSEN/ITZAU SCANPIX

Universitetsdirektør Kristian Thorn har været formand for styregruppen, der har valgt det nye it-system.

er velafprøvet og anvendes på en lang række universiteter verden over,” siger Kristian Thorn, der nævner Stanford University, University of Edinburgh og INSEAD Business School som eksempler.

AU forlod projektet

Universiteterne benytter i øjeblikket det mere end 25 år gamle system STADS, der er forældet og truet af nedbrud. Alligevel bruger universiteterne det til alt lige fra optagelse af studerende til studieordninger, karaktergivning, eksamensbeviser, tilmelding til undervisning og eksaminer samt merit- og dispensationsansøgninger.

Oprindeligt forsøgte de otte universiteter at finde en afløser sammen, men i 2022 besluttede AU at forlade projektet. AU's daværende direktør Arnold Boon sagde dengang til Forskerforum, at det skete efter en grundig overvejelse af fordelene og ulemperne ved at arbejde så mange universiteter sammen. AU var nået frem til, at man kunne gøre det bedre, billigere og hurtigere alene.

De øvrige syv universiteter fortsatte samarbejdet, og i november 2023 valgte de danske Fluido som leverandør. Firmaet bygger systemet på platformen Education Cloud udviklet af amerikanske Salesforce. Det er en cloudløsning, hvor software, service- og tjenesteydelser stilles til rådighed via internettet. Mange private virksomheder benytter allerede Salesforce til at sælge, servicere, markedsføre, analysere og oprette forbindelse til deres kunder.

Prisen bliver 330 millioner kroner, og det er tanken, at det skal udrulles i faser sluttende primo 2027, hvis tidsplanen holder.

Også på AU går arbejdet med at implementere det nye system nu i gang. Målet er, at STADS kan udfases i efteråret 2027, når Oracle Campus Solution er i drift.

GEUS udnævner syv nye professorer

FOTO: GEUS

Øverst fra venstre: Henrik Ingermann Petersen, William Colgan, Sofia Ribeiro. Nederst fra venstre: Camilla Snowman Andresen, Aurélien Mordret, Nanna B. Karlsson og Thomas Funck.

➤ De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) har ansat syv nye professorer, der med deres forskning skal bidrage til at løse nogle af tidens største klima-, energi- og miljøudfordringer. Derudover skal de understøtte GEUS' vision om at gå forrest med at udforske, overvåge og kortlægge geologiske ressourcer og processer.

“GEUS spiller en central rolle i at indhente, fortolke og formidle nogle af de helt essentielle data, vi har brug for i den grønne omstilling og klimatilpasning i Danmark. Derfor har vi brug for at have dygtige folk i spidsen for forskning inden for disse områder. Samtidig er det vigtigt, at det er mennesker, der har et internationalt udsyn og formår at dele den viden, vi indhenter, med omverdenen,” siger Flemming Larsen, administrerende direktør i GEUS.

Udnævnelserne sker i kølvandet på, at GEUS annoncerede otte professoropslag i november 2023. Alle syv er tiltrådt i deres nye stillinger per 1. august 2024.

DE NYTILTRÅDTE PROFESSORER ER:

Aurélien Mordret, professor i seismologi, Afdeling for Geofysik og Sedimentære Bassiner

Camilla Snowman Andresen, professor i arktisk klimaevolution, Afdeling for Glaciologi og Klima

Henrik Ingermann Petersen, professor i kulstoflagring, Afdeling for Geoenergi og -lagring

Nanna B. Karlsson, professor i gletsjerdynamik, Afdeling for Glaciologi og Klima

Sofia Ribeiro, professor i arktisk klimaevolution, Afdeling for Glaciologi og Klima

Thomas Funck, professor i seismisk tolkning og modellering, Afdeling for Geofysik og Sedimentære Bassiner

William Colgan, professor i gletsjerdynamik, Afdeling for Glaciologi og Klima

Læs flere navnenybeder på side 28

Ubetrådt land

Årets studenteroptag viser, hvordan dimensioneringerne virker direkte imod erhvervslivets interesser, men heller ikke ser ud til at øge optaget på professionsuddannelserne. "Et eksperiment," siger analytiker om dimensioneringer. "Det er ikke til at forstå," lyder det fra Dansk Industri.

D en enes død bliver ikke altid den andens brød. Sådan kan man konstatere efter årets optag af ansøgere til de videregående uddannelser.

På grund af politiske krav om dimensioneringer må universiteterne afvise hundreder af kvalificerede ansøgere til ingeniør- og it-uddannelser, som erhvervslivet skrigger efter.

Men i den sektor, som regeringen og dens forligspartier ønsker at styrke med deres dimensioneringer, går det lige så skidt, som det plejer. Optaget af lærer- og pædagogstuderende faldt igen. Sygeplejerske- og socialrådgiverstudierne holdt status quo, men ligger stadig for lavt.

Fra politisk side kan man håbe, at efteroptaget vil vise et stort ryk af afviste universitetsansøgere, der tager til takke med sekundære prioriteter på en af de nævnte professionsuddannelser. Men der er ikke meget, der peger i den retning. Det fortæller Mads Fjord Jørgensen, fagchef i tænketanken DEA, der har været med til at udarbejde en række analyser omkring uddannelsessøgning.

“Ud fra det, vi kan se, så er søgeoverlappet mellem universiteter og professionshøjskoler yderst begrænset. Der er et lille overlap. For eksempel har vi nogle ansøgere til humaniora- og samfundsfagsområderne, der også søger lærer- og pædagoguddannelser. Men det er en lille gruppe,” siger han.

Man søger inden for samme sektor

Der er brug for ‘balance’ i det danske uddannelsessystem. Sådan lød uddannelses- og forskningsminister Christina Egelunds kommentar til årets studenteroptag, hvor hun netop sigtede til det svigtende optag på professionshøjskolerne.

Hendes og regeringens opskrift på bedre balance har været gennem flere reformer at dimensionere universiteternes optag. Men der er altså endnu ikke meget, der tyder på, at afvisninger på universitetet får unge til at søge ind på professionshøjskolerne.

“Det er jo ikke nyt, at der bliver reduceret i antallet af studiepladser på et område. Det har man jo for eksempel gjort tidligere i forbindelse med ledighedsdimensioneringerne af især humaniora. Evalueringerne

Erhvervslivet tørster efter flere it-eksperter, men alligevel må IT-Universitetet skære i sit optag. Kandidatreformen betyder, at ITU står til at miste 6,8 procent af sine studiepladser. Ved sommerens optag blev 439 tilbudt en plads på en bacheloruddannelse, og 2.007 havde søgt.

har vist, at det har haft en vis effekt i forhold til at få folk til at søge andre videregående uddannelser, der ikke var dimensionerede. Men der er ikke noget, der tyder på, at humaniora dimensioneringen har ført til flere studerende på de fire store professionshøjskoler,” siger Mads Fjord Jørgensen, som dog tager det forbehold, at man ikke kan vide, hvordan det havde set ud uden dimensioneringen.

DEA’s analyser viser som sagt, at ansøgerne sjældent søger på tværs af uddannelsesstyper. De fleste søger enten universitetsuddannelser eller professionsuddannelser.

“Så hvis du for eksempel ønsker flere ansøgere til læreruddannelsen, så vil det især være dem, der i dag bliver optaget på pædagog- eller socialrådgiveruddannelsen, hvor du også finder interessen for lærerfaget,” konstaterer han.

Gymnasier kan gøre mere

Alligevel er det fornævnte ansøgere til humaniora- og samfundsfagsuddannelser, der efter afslag ender på lærer- og pædagoguddannelsen, som politikerne skal knytte deres håb til.

“Søgeoverlappet er interessant, fordi det er den logik, der ligger til grund for sektordimensioneringen. Det er et lille antal, men fra politisk side kan man håbe på, at fænomenet vokser, i takt med at der bliver færre pladser på universitetet. Men det er ubetrådt land – der er ingen garantier,” siger Mads Fjord Jørgensen, der kalder sektordimensioneringerne for ‘et eksperiment’.

Til gengæld er der andre knapper, man kunne skrue på for at fremme professionsoptaget. Det, som ifølge DEA’s analyser driver uddannelsesvalget hos ansøgerne, er først og fremmest den faglige interesse. Og den interesse kunne man godt gøre mere for at vække, mener Mads Fjord Jørgensen.

“Gymnasierne skal jo være studieforberedende til de videregående uddannelser, men måske er der stadig en tendens til, at de mest er studieforberedende til universiteterne. Hvis man i højere grad kunne tone nogle gymnasiefag som blandt andet biologi og psykologi ved for eksempel at knytte eksempler og cases i undervisningen op mod fagligheden som pædagog, lærer eller sygeplejerske, kunne det være en måde at få de professioner ind på lystavlen for de unge.”

RUC GÅR FREM – HUMANIORA TILBAGE

Det samlede bacheloroptag i år er foreløbig endt på knap 28.000 – en lille stigning, der dog ligger noget under de rekordstore ‘coronaoptag’ i 2020 og 2021.

Et sted, hvor søge- og optagstal har fået de brede smil frem, er på Roskilde Universitet (RUC), der efter katastrofoptaget for to år siden er tilbage på normalt niveau.

RUC reformerede i 2022 sine kombiuddannelser til 30 faste kandidatuddannelser, men rektor Hanne Leth Andersen tror stadig, at det er tværfaglighed og fleksibilitet, der sælger billetter.

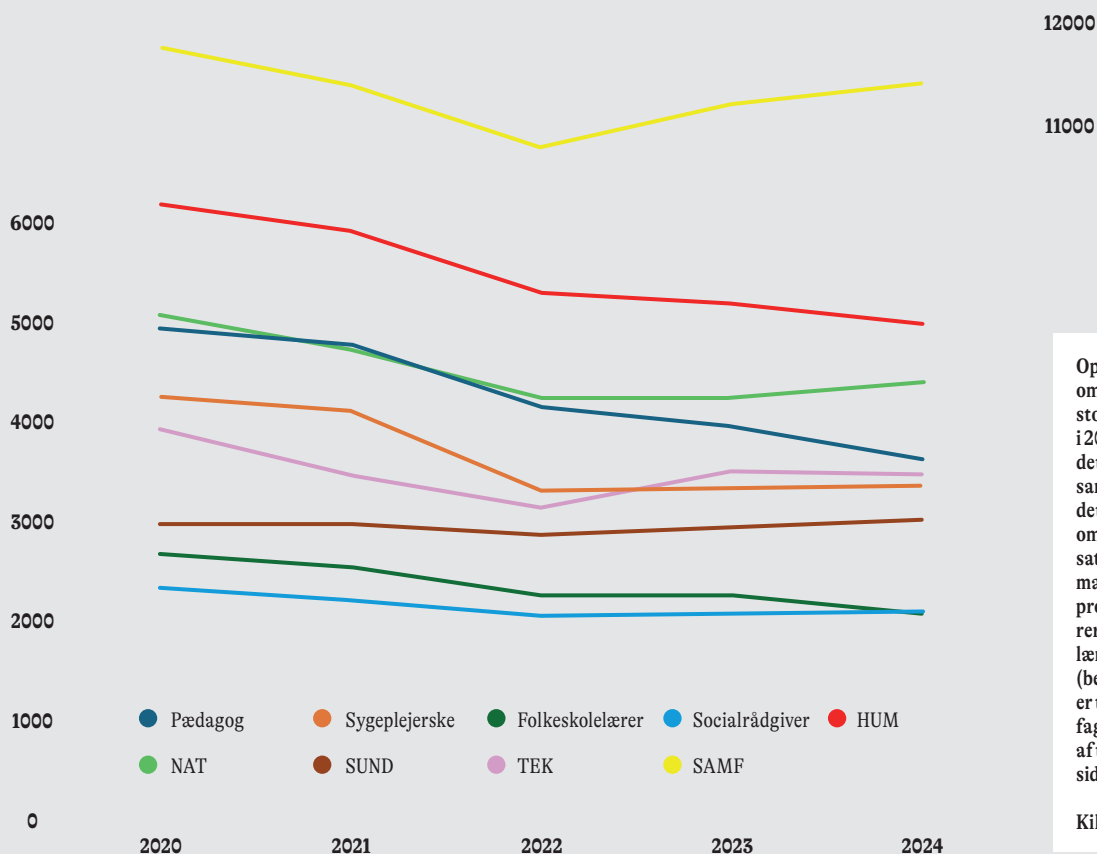
“De unge har mulighed for at tone bacheloruddannelsen i retning af deres interesser. Så fleksibilitet i valget af specialisering sammen med tværfaglig viden; det tror jeg ligger godt i tråd med, hvad mange unge ønsker i dag,” siger Hanne Leth Andersen.

På Syddansk Universitet (SDU) er man gået i gang med at afvikle Campus Slagelse, som altså ikke har noget optag. Det bliver dog kompenseret af Campus Sønderborg, hvor optaget fortsat flyver i vejret. Det samlede optag på 729 er især trukket af de engelsksprogede ingeniøruddannelser og en jobgarantiordning, som SDU har indgået i samarbejde med lokale virksomheder.

Til gengæld er der fortsat en generel tilbagegang for humanioraområdet, der nu kun udgør godt 16 procent af det samlede universitetsoptag. Den udvikling ses også i forhold til sprogfagene, som ellers er blevet et politisk opmærksomhedsområde. Optaget til sproguddannelser – inklusive erhvervsprog – faldt ti procent i forhold til sidste år.

OPTAG PÅ UNIVERSITETER SAMT UDVALGTE PROFESSIONSBACHELORUDDANNELSER

Optaget faldt på alle områder efter det store 'coronaoptag' i 2020. Fra 2022 gik det igen op, især på samfundsfagsområdet og det tekniske område. Dog fortsatte faldet på humaniora, men også professionsbachelor og læreruddannelsen (bemærk, at Y-aksen er todelt - samfundsfagsoptaget fremgår af tallene i højre side).

Kilde: UFM.

Flere søger DTU - færre lukkes ind

Som nævnt har de foreløbige dimensioneringer dog haft effekt på søge- og optagelsestallene. Humanioraoptaget rasler ned. Til gengæld er der rekordmange, der har søgt en teknisk universitetsuddannelse som førstprioritet. Og også naturvidenskabs- og sundhedsvidenskabsuddannelserne har høje søgetal.

I årevis har erhvervsliv og universiteter i fællesskab forsøgt at få de unge til at søge STEM-uddannelser. Særligt ingeniører og it-kandidater står højt på virksomhedernes ønskeliste.

Imidlertid står flere universiteter i den besynderlige situation, at de er nødt til at udanne færre af de kandidater, erhvervslivet har mest brug for.

Således kommer Danmarks Tekniske Universitet (DTU) til at optage det laveste antal studerende siden 2017, selv om søgningen har været rekordstor. Og også IT-Universitetet er nødt til at nedskalere, selv om man fik flere ansøgere end nogensinde før.

Grunden er den politiske aftale om en udflytning af studiepladser, der begrænser universitetsuddannelserne i de store byer. En aftale, der altså fremover bliver suppleret af kandidatreformens sektordimensionering.

Situationen skaber hovedrysten blandt arbejdsgiverne. Dansk Industri (DI) har tidligere set positivt på kandidatreformen, men for nylig meldte organisationen ud, at man ikke længere støtter den.

"Nu lægger man op til hovedløst at skære studiepladser, uden øje på hvad der er behov for på arbejdsmarkedet. Derfor kan vi fra DI's side ikke støtte det, der ligger i aftalen for nuværende. Finansministeriet vurderer selv, at Danmark på lang sigt bliver et fattigere land som følge af sektordimensioneringen. Det gør bare aftalen endnu mere uforståelig," siger administrerende direktør i DI Lars Sandahl Sørensen i en pressemeddelelse.

Minister rækker sig ikke

På universiteterne er ærgrelsen lige så stor.

"Vi må afvise mange kvalificerede studerende på grund af den dimensionering, vi er blevet pålagt politisk, og det gør ondt, når vi ved, at erhvervslivet i høj grad efterspørger vores studerende blandt andet i den grønne omstilling, life science og digitaliseringen af vores samfund," siger dekan for uddannelser og studiemiljø på DTU Lars D. Christoffersen.

Det får dog ikke uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund til at vakle i forhold til udflytningsaftalens krav om dimensionering.

"Det er et alvorligt problem, at der mangler arbejdskraft. Og jeg vil også gerne have, at der bliver optaget flere på it-uddannelserne. Jeg har også ansvar for at sikre en balance og for ikke kun at kigge ét sted hen. Vi har flere områder, der mangler hænder," siger hun til DR.

Det er ikke kun i hovedstaden, at ansøgere bliver afvist til uddannelser, som samfundet mangler kandidater fra. På Aalborg Universitet (AAU) måtte man afvise næsten to ud af tre ansøgere, der har valgt medicinstudiet som førstprioritet. Og det ærgrer prorektor Anne Marie Kanstrup, fordi regionen står med en akut mangel på læger.

"Vi ved, at uddannelsesstedet har afgørende betydning for, hvor de nyuddannede læger vælger at etablere sig. Over 80 procent af de 630 læger, der er dimitteret fra AAU, har fortsat deres uddannelse i Nordjylland," siger hun ifølge universitetets hjemmeside.

I forhold til lægeuddannelsen i Aalborg er ministeren dog mere fleksibel.

"Jeg vil kigge på det med oprejst pande og åbent sind. Vi har kun én interesse, og det er at udanne læger nok de steder, hvor der er behov for dem," siger Christina Egelund til DR. ✖

Intet medhold

Det var ikke uredeligt, at **Anna Xaviers** chef indsendte et manuskript, der byggede på hendes forskning, uden at kreditere hende. Det har Uredelighedsnævnet afgjort. Men Anna Xavier mener ikke, nævnet gjorde et oprigtigt forsøg på at nå til bunds i sagen.

Den tidligere adjunkt på Københavns Universitet (KU) Anna Xavier håbede, at Uredelighedsnævnet (NVU) ville give hende oprejsning for manglende kreditering af hendes forskningsarbejde bag en opsigtsvækkende artikel i Science.

Men det kommer ikke til at ske. Nævnet mener ikke, at man kan fastslå, at forfatterne har plagieret Anna Xaviers arbejde. Sagen er en forfatterskabstvist, vurderer nævnet i sin afgørelse, og den slags skal afgøres i universitetets praksisudvalg.

Dermed ryger sagen nu tilbage til KU's praksisudvalg, hvorfra den kom for lidt over et år siden.

Det ærgrer Anna Xavier, der sidder tilbage med den følelse, at NVU ikke har gjort et oprigtigt forsøg på at nå til bunds i sagen.

"I deres afgørelse skriver nævnet, at de ikke kan afgøre, hvilke forskere der står bag hvilke figurer og tekstafsnit. Men de kunne have bedt om en forfatterskabserklæring, hvor det ville fremgå. Det valgte de ikke at gøre, selv om det blev anbefalet af praksisudvalgets screeningkomite. Så jeg synes ikke, de har gjort, hvad de kunne," siger hun.

Ingen ville give sig

Sagen, som Forskerforum skrev om i begyndelsen af 2023, handler om Anna Xavier, der på Center for Translational Neuromedicine på KU arbejdede med forsøg, der viste eksistensen af en ukendt struktur mellem de kendte hjernebinder. Sammen med hjerneforskeren Kjeld Møllgård forfattede hun et manuskript til Nature, som dog ikke mente, at tesen var tilstrækkeligt underbygget.

I den efterfølgende arbejdsproces blev Anna Xavier syg af stress – en sygemelding, der blev efterfulgt af en barselsorlov. I mellemtiden satte hendes chef, professor Maiken Nedergaard, tre andre forskere til at arbejde videre med studiet, hvilket førte til et nyt artikelmanuskript med samme titel. Her var oplægget, at Anna Xavier skulle krediteres som hovedforfatter med de tre forskere og Kjeld Møllgård som førsteforfatter. Anna Xavier mener imidlertid, at studiet i høj grad baserer sig på hendes ide, forarbejde og det første manuskript, og hun vil ikke acceptere ikke at stå som førsteforfatter.

Efter flere mæglingsforsøg endte sagen med, at Maiken Nedergaard indsendte manuskriptet til Science uden Anna Xaviers navn.

Can det virkelig være rigtigt? Det ville Anna Xavier undersøge ved at klage til praksisudvalget på KU, der efter nogle måneder lod sagen prøve ved Nævnet for Videnskabelig Uredelighed (NVU).

Dårlige odds

Udfaldet ærgrer Anna Xavier, men overrasker hende ikke. Det falder nemlig i tråd med det, hun efterhånden har hørt fra mange: Yngre forskere, der føler sig kørt over af deres overordnede i forbindelse med forskningspublicering, har meget dårlige odds for at få oprejsning.

"Der er en del yngre forskere med tilsvarende sager, der har henvendt sig til mig, efter at min sag kom frem. Og de fortæller stort set alle, at de ikke har fået medhold i deres klager. Så jeg var ikke så optimistisk," fortæller hun.

Anna Xavier har netop fået job i en privat virksomhed og arbejder ikke længere med forskning. Alligevel vil hun forfølge sagen, til det sidste ord er sagt.

"For mit nye liv og arbejde betyder sagen ingenting. Men jeg går stadig med den følelse, at det, der er overgået mig, ikke er retfærdigt. På den måde påvirker det mig stadig," siger Anna Xavier.

Forskerforum har forsøgt at få en kommentar fra NVU om, hvorfor de ikke indhentede forfatterskabserklæringer. Det var ikke muligt inden artiklens deadline. ✘

"For mit nye liv og arbejde betyder sagen ingenting. Men jeg går stadig med den følelse, at det, der er overgået mig, ikke er retfærdigt," siger Anna Xavier.

MAGT, VIDEN OG VOLDTÆGT

Formelle og informelle magtstrukturer kan gøre forskningsmiljøer usunde, siger tidligere lektor, der i sin debutroman gør universitetet til scene for et psykologisk drama, der opstår, da en professor voldtager sin ph.d.-studerende.

“**T**anken om, at han og Kjær taler sammen om afhandlingen, om forsvaret, om hende. Den tanke føles som Kjærs krop oven på hendes, tung og utålelig.”

Den ph.d.-studerende Francine Mallot bærer rundt på mindet om Henrik Kjærs tunge krop oven på hendes, efter at han voldtog hende i forbindelse med forskningsgruppens julefrokost. Men Francine melder ham ikke til politiet, for Kjær er professor, leder af gruppen og vejleder for den ph.d.-afhandling, hun netop skal til at afslutte.

Således er rammerne sat omkring et psykologisk drama, der også omfatter Kjærs hustru, Katrine – det andet offer for en mand, hvis narcissistiske tilbøjeligheder får lov til at blomstre frit i det akademiske miljø.

Historien udspiller sig i romanen ‘Francine & Katrine’, som udkom i dette forår. Det er ifølge forfatteren Signe Pildal en fortælling, der besøger og undersøger tiden før MeToo-debatten, hvor sexismen stadig var en accepteret del af arbejdspladskulturen. Men det er ikke tilfældigt, at handlingen finder sted i et forskningsmiljø på universitetet. Signe Pildal har selv en fortid som lektor ved Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), hvor hun også tog sin ph.d.-grad.

Hun understreger, at hun aldrig selv har oplevet eller hørt om seksuelle overgreb. Men det, hun har oplevet, er, hvad hun selv kalder ‘usunde miljøer’, som nogle gange skabes af de formelle og informelle magtstrukturer, der findes i forskningen.

“Man er bundet af loyalitet over for den her leder

og hans projekt. Og så er man bundet af loyalitet over for den familie, man tilhører. Sådan en forskningsgruppe kan være et enormt stærkt fællesskab. Og hvis du vender dem ryggen, så føles det simpelthen, som om du skrider fra din egen familie. Det lyder næsten sekterisk, og det er usundt,” siger Signe Pildal.

Sammenblanding af begær

I ‘Francine & Katrine’ kommer magtforholdet til udtryk ved, at Francine er afhængig af sin vejleder og voldtægtsmand for at få sin ph.d.-grad. En position, han yderligere befæster ved at få sin ven, en følgagtig lektor, indsat som formand for bedømmelsesudvalget. Men samtidig er han midt- og samlingspunktet for alle Francines kolleger. Hendes bedste veninde og betroede i gruppen er sågar notorisk forelsket i professoren. Så hvem vil stå på Francines side, hvis hun vælger at tage kampen?

Det sidste – veninden Carolines forelskelse i Kjær – kan virke lidt mærkeligt. For i bogen fremstilles han konsekvent som en opblæst og stærkt manipulerende nar. Men, peger Signe Pildal på, man skal ikke undervurdere den tiltrækningsfaktor, der ligger i kombinationen af magt og intellekt.

“Carolines begær er lidt af et mysterium, også for mig. Men jeg kan bare sige, at jeg har set det i virkeligheden. På et universitet er der jo alle mulige behov og drifter på spil. Noget af det handler om at få en stilling og gøre sig fagligt gældende, men så er der også et begær, der retter sig mod viden. Det er simpelthen voldsomt appetitvækkende, når nogen er skidekloge og gider diskutere med dig. Og på den måde kan du også selv blive objekt for nogens begær, hvis du er skarp i

‘Francine & Katrine’ er Signe Pildals debut som romanforfatter.

MeToo-debatten fik Signe Pildal til at reflektere over sin tid som ph.d.-studerende – dengang hverdagssexismen var en del af arbejdskulturen.

den til, at hun ikke ringer til politiet, er lige så meget, at hun bliver usikker på sin egen skyld. Hun var jo fuld. Sagde hun tydeligt nok fra? Skulle hun have gjort noget mere – slået ham? Og endelig: Hvem vil tro hende? De var alene, det er ord mod ord,” siger Signe Pildal.

Handlingen i romanen er lagt tyve år tilbage i tiden – ’en anden tid’, hvor voldtægt bestemt var lige så uacceptabelt som i dag, men hvor sexismen både til hverdag og til fest ikke var noget, man problematiserede i samme grad.

“Det var en anden tid, i forhold til at der ikke var ret mange, der havde fattet, hvor giftig den der lille hverdagssexisme faktisk er for den verden, du lever i. Jeg havde ikke forstået det. Det tager lang tid at finde ud af, at dårlige vittigheder, komplimenter og et klask i røven ikke bare er ingenting. Det er faktisk noget, der former horisonten, du er inden for,” siger Signe Pildal.

Lær at elske dine myggestik

Hun refererer til en allegori, sangerinden Annika Aakjær kom med i DR’s dokumentarudsendelse om sexismen i musikbranchen: ”Ét myggestik, det kan man leve med, men tusind bliver man sindssyg af.”

“Det er et fantastisk godt billede. Men jeg kunne godt tænke mig en tilføjelse. Man behøver nemlig ikke at blive sindssyg. Man kan også simpelthen vænne sig til at blive stukket i en grad, så

hovedet og god til at formulere dig. Og begæret – efter viden, efter det seksuelle – blandes hurtigt sammen på universitetet,” siger hun.

Hverdagssexisme former horisonten

Historien er en fortælling med flere sider. Først og fremmest udforsker den voldtægtens psykologiske efterdønninger og indre kampe hos offeret Francine og hos Kjærs hustru, Katrine, der også er havnet i en slags afhængighedsforhold. Samtidig beskriver den også den sociale gruppedynamik i det akademiske miljø, som altså indirekte skaber grundlag for den narcissistiske professors eskapader, og for at han kan slippe godt fra det.

Men en voldtægt ... som læser virker det alligevel mærkeligt, at Francine affinder sig med overgrebet og ikke melder sin vejleder til politiet. Ph.d. eller ej.

“Selvfølgelig er hun bange for at miste sin ph.d.-grad, men grun-

det bare forekommer naturligt. Så tænker man: Naturen er indrettet sådan, at kvinder får myggestik, så enten må kvinder gå med på legen og lære at elske det, eller også må de dække sig til, så de ikke får de stik – dække deres krop til eller bare blive hjemme.”

Signe Pildal elskede på mange måder sin tid som ph.d.-studerende på DPU. Men arbejdet med romanen har fået hende til at reflektere over tiden og den rolle, hun selv spillede. Hun var ikke Francine fra romanen, men måske alligevel lidt.

“En af mine tidligere kolleger fortalte mig om det her billede, hun har af vores tid som ph.d.-studerende. Hvordan vi kommer brusende hen ad gangen i den gamle A-bygning i Emdrup. Som en bølge. Og det er rigtigt, vi var fuldstændig høje på hinanden og det, vi havde sammen. På at dele tekster og empiri og diskutere. Og så er der andre, jeg har talt med, der husker os som ’den jublende menighed’ og som kaglene høns.”

“Jeg kan godt savne kollegerne, men ikke arbejdet,” siger Signe Pildal om lektorstillingen, hun forlod i 2016.

Signe Pildal endte med at blive forsker og lektor på DPU, præcis som hun havde håbet på. Det var hun i en årrække, indtil hun en dag i 2016 valgte at sige op.

“Jeg var egentlig glad for alle de opgaver, jeg havde – at forske, undervise, vejlede, sidde i udvalg. Jeg kunne lide det hele, men til sidst kunne jeg ikke lide universitetet og det miljø, jeg var i.”

Fravalgte løn, status og fællesskab

Hun beskriver en kombination af stigende arbejdspresses og et voksende ubehag ved det akademiske miljø, hun havde været en del af i mange år.

“Normeringerne for de enkelte opgaver er skruet så stramt, at du er på overarbejde hele tiden. Og der er ikke nogen steder, du kan hente det ind, andet end hjemme i familien. Og når jeg bliver drænet for energi, så bliver jeg stresset. Og når jeg bliver stresset, så bliver jeg deprimeret.”

Opsigelsen kom som et chok for hendes nære kolleger, der oprigtigt

prøvede at tale hende fra det – så meget, at hun næsten nåede at fortryde.

“En kollega diskuterede med mig i lang tid, om jeg havde tænkt ordentligt igennem, hvad jeg ville miste: den faste indtægt, den sociale status som lektor på et universitet, det kollegiale fællesskab ...” fortæller hun.

Det havde Signe Pildal tænkt igennem. Hun ville være forfatter, men hun vidste også godt, at det i realiteten betyder et liv på det prækære arbejdsmarked, hvor man skriver med den ene hånd og med den anden løser forefaldende opgaver, der kan give smør på brødet.

“Man er censor, holder oplæg, løser konsulentopgaver – alt det, man kan stykke sammen. Og så har man måske en partner, der kan finansiere resten.”

Hun har ikke fortrudt sit valg et sekund.

“Jeg møder tit gamle kolleger, som spørger, om jeg savner det. Men jeg savner det ikke. Jeg kan godt savne dem, men jeg savner overhovedet ikke det arbejde.”

Det er otte år siden, Signe Pildal forlod universitetet. Så hun har ikke noget at sige om det akademiske arbejdsmiljø anno 2024. Hun antager, at MeToo-debatten, som Sofie Linde satte i gang i 2020, har gjort en stor forskel. Men omvendt tror hun også, at der stadig er lommer, hvor magtfuldkomne forskere – mænd og kvinder – har frit spil.

“Nogle af de tidligere kolleger, som jeg har snakket med om bogen, siger, at man er så investeret i at få lov til at være med i gruppen, at det, som historien beskriver, også kunne ske i virkeligheden. Selv i dag.” ✕

Romanen 'Francine & Katrine' er udkommet på forlaget Lindhardt og Ringhof. Bogen er Signe Pildals roman debut. Hun arbejder nu på en ny roman.

“Begæret – efter viden, efter det seksuelle – blandes hurtigt sammen på universitetet”

Blev set som en kagvlende høne

Det var en periode, hvor bølgerne gik højt både uden for og inden for murene på DPU, der blev skabt med sammenlægningen af tre selvstændige institutioner, og som ovenikøbet fik den mindste institutions leder som rektor. Det gav grobund for en del mistænkeliggørelse og konflikt.

“Det har jo en sexistisk snert at se på os som høns og jublende menighed. Men det var heller ikke helt forkert. Vi troede på projektet med universitetet. Jeg tror stadig på det. Men jeg troede ikke på ledelsens facon, og sådan tror jeg, ganske mange af mine kolleger havde det. Problemet var, at vores kritik af ledelsens facon foregik for lukkede døre og ikke udadtil. Det følte vi ikke, at vi kunne. Og så kom vi åbenbart til at ligne en jublende menighed af høns, når vi kom brusende. Og på en måde var vi det jo også, for vi medvirkede til at gøre den der magtadfærd mulig. På samme måde som det jo ikke kun er de formelle rammer for forskningscentret i romanen, der gør Henrik Kjærs opførsel mulig, men også de ansattes forskellige måder at være der på.”

Den umulige reform

Rektorer, ansatte og studerende advarer om, at det i praksis er noget nær umuligt at indføre etårige kandidatuddannelser på 75 ECTS. Erhvervslivet kalder de forkortede uddannelser et dårligt kompromis, der hverken er fugl eller fisk. →

En *mission impossible*, der ikke tegner til at kunne gennemføres. Sådan kan arbejdet med at indføre etårige kandidatuddannelser på 75 ECTS beskrives.

Mens helten i actionfilmene mod alle odds lykkes med at gennemføre missionen, tegner der sig nemlig et mere dystert billede af slutspillet om kandidatreformen.

Forligspartierne vil forkorte ti procent af kandidatuddannelserne til 75 ECTS og 20 procent til erhvervskandidater. For at få dimittenderne hurtigere i job kræver partierne også, at der skæres en måned af det akademiske år på de forkortede kandidatuddannelser, så det slutter den 31. juli.

Men i realiteten kan kun syv procent udbydes som erhvervskandidater, da rammerne og økonomien er for dårlige, og i så fald må 23 procent af kandidatuddannelserne afkortes i stedet for at leve op til politikernes krav.

Det fremgår af delrapporten fra Kandidatudvalget, der har fået til opgave at konkretisere, hvordan reformen kan realiseres.

Udvalget består af rektorerne, studenterrepræsentanter og embedsmænd fra ministeriet, men parterne har angiveligt svært ved at blive enige blandt andet om de forkortede uddannelser på 75 ECTS.

ECTS er et internationalt mål for arbejdsbelastningen ved en uddannelse. Et normalt studieår er berammet til 60 ECTS, så hvis de studerende skal tage 75 ECTS, betyder det, at sommerferien må tages i brug til at skrive og få bedømt specialet.

I appendiks til Kandidatudvalgets delrapport skriver rektorerne, at "præmissen om, at de studerende skal afslutte deres kandidatuddannelse en måned tidligere, udgør en væsentlig udfordring for studietilrettelæggelsen for særligt kandidatuddannelsen på 75 ECTS".

"Studieperioden for studerende på kandidatuddannelsen på 75 ECTS bliver intensiv, ligesom der for den afsluttende del af uddannelsen vil være meget begrænset mulighed for faglig understøttelse blandt andet som følge af sommerferie og forskningsaktiviteter for det videnskabelige personale," skriver de.

Studenterrepræsentanterne skriver direkte, at det ikke kan lade sig gøre at have en uddannelse med 75 ECTS, der strækker sig fra 1. august til 31. juli.

"Dels fordi arbejdsbelastningen vil være alt for høj med omtrentligt 45 timer om ugen. Dels fordi uddannelsesstrukturen dermed vil blive asynkron mellem bachelor og kandidat og umuliggør samlæsning af for eksempel valgfagsudbud. Samtidig har repræsentanterne for de studerende svært ved at se, hvordan den afsluttende hovedopgave vil skulle bedømmes i juli måned og afvikle mundtlige forsvar de steder, hvor dette ønskes ud fra faglige hensyn."

Ingen gode løsninger

Niels Lehmann, prodekan på fakultetet Arts på Aarhus Universitet, er en af lederne, der står med ansvaret for at implementere reformen, men her og nu aner han ikke, hvordan det kan skrues sammen.

"75 ECTS-uddannelserne eller et år og en sommer-uddannelse, som vi kalder dem, er en dansk opfindelse, som ikke findes i udlandet. Det kommer til at give os rigtig mange problemer, fordi det er et forsøg på at klemme 15 ECTS-point mere ind på alt for kort tid. Hvordan det kan tilrettelægges, har vi ikke gode løsninger på lige nu," siger han.

En mulighed er, at de ansatte må holde ferie forskudt, så der er nogen til at vejlede de studerende i juli, men det er usikkert, om det er muligt, da der også er en overenskomst at tage hensyn til. En anden vej at gå er at starte uddannelserne tidligere, men det vil være en kæmpe udfordring, i forhold til hvordan administrationen, forskningen og andre uddannelser er tilrettelagt. Pausen i sommerperioden bruges også af forskerne til at planlægge næste semesters undervisning, forske og skrive fondsansøgninger.

Brian Arly Jacobsen, forperson for DM Universitet, der organiserer cirka 5.000 forskere, siger, at de fra fagforeningsside har spurgt alle vegne, hvordan det skal fungere i praksis, uden at få et svar.

Universiteterne skal overholde overenskomsten, som siger, at de ansatte har ret til at holde tre ugers sammenhængende ferie mellem 1. maj og 30. september. Konkret kan man aftale en anden planlægning med sin arbejdsgiver, hvis man som medarbejder ønsker det. Man kan derfor rent praktisk godt forestille sig, at undervisere kan holde ferie i for eksempel august, så de kan vejlede studerende og bedømme specialer i juli, men det vil ifølge Brian Arly Jacobsen betyde, at der ikke er tid til at planlægge næste semesters undervisning, konferencedeltagelse, feltarbejde, forskning, skrive fondsansøgninger med mere.

"Jeg kan ikke se, at det kan fungere uden alvorlige konsekvenser for forskningen og undervisningsplanlægningen, men ledelsen har jo ret til at planlægge vores arbejde og ferie inden for rammerne af overenskomsten. Spørgsmålet er, hvor langt ledelsen er villig til at gå," siger han.

Politikerne glemmer forskningen

Niels Lehmann mener, at det grundlæggende problem med kandidatreformen er, at reformen er anlagt på en forestilling om, at universiteterne udelukkende er uddannelsesinstitutioner, som man kan styre efter samme logik som folkeskolen og ungdomsuddannelserne. Politikerne bag forliget glemmer, at det videnskabelige personale også skal forske og formidle deres viden. Har de ikke tid til det, går det i sidste ende ud over kvaliteten af kandidaterne, universiteterne udklækker.

"Hvis vi ikke kan sikre forskerne tid til at forske, kan vi ikke sikre, at uddannelserne er forskningsbaserede. På det humanistiske område preser dimensioneringen vores økonomi så hårdt, at

HVAD ER ECTS?

■ ECTS står for European Credit Transfer System.

■ Det er et internationalt pointsystem, der er konstrueret, så et års fuldtidsuddannelse udgør 60 ECTS-point. ECTS er således en angivelse af arbejdsbelastningen.

■ I europæisk sammenhæng betyder det, at en typisk fuldtidsstuderende forventes at have en arbejdsbyrde på mellem 1.500 og 1.800 timer på et studieår.

■ I Danmark har anvendelsen af ECTS været obligatorisk i alle danske videregående uddannelser siden 2001.

Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriet

forskerne kommer under yderligere pres for at hente flere eksterne midler hjem, hvilket betyder, at de skal jonglere mellem forsknings- og undervisningspligt på en måde, som de ikke har skullet før,” siger prodekanen.

Han tilføjer, at det bliver et kæmpe arbejde at ændre kandidat- og bacheloruddannelserne, da sidstnævnte også skal have nyt indhold, når kandidatdelen bliver forkortet.

“Det er et ekstremt vanskeligt puslespil at lægge, og jeg tror ikke helt, at politikerne har gjort sig klart, hvor store konsekvenser reformen faktisk har. Tempoet er ikke i overensstemmelse med de planlægningsmæssige realiteter på universiteterne,” siger Niels Lehmann. Han tilføjer, at det er vigtigt at understrege, at universiteterne ikke bare piber.

“Vi har loyalt gennemført de mange reformer, der har været, og vi forholder os også denne gang seriøst til problemstillingerne og forsøger at løse dem, men vi må sige, at der er store udfordringer. Vi kan desværre komme i en situation, hvor det er umuligt at komme på plads med reformen på den måde, politikerne forestiller sig,” siger han.

Søger ind i blinde

Ifølge Kandidatudvalget skal der omlægges 100-200 kandidatuddannelser, som forventes at blive udviklet og godkendt i perioden 2025-2027. Der vil derfor være nogle af de kommende bachelorstuderende, der bliver optaget i 2025, som ikke ved, hvilken kandidatuddannelse de har retskrav på at komme ind på i 2028. De risikerer altså at ende med at komme ind på en etårig i stedet for en toårig kandidatuddannelse uden at ønske det, og det er ifølge Anna Ockelmann, forkvinde i DM Studerende, ikke i orden, da det krænker de studerendes retssikkerhed. DM Studerende opfordrede derfor sammen med en række andre studentorganisationer inden sommerferien de unge til at søge ind allerede i år, da de ellers ikke ved, hvilken uddannelse de får.

“Det virker helt vildt forhastet, at det allerede skal træde i kraft til næste år. Det er et meget stort eksperiment, hvor de unge er søgskaniner,” siger hun.

Anna Ockelmann mener, at reformen som minimum burde udskydes et år, så der er tid til at gennemføre forsøg med de forkortede kandidatuddannelser i mindre målestok.

Hun har i øvrigt svært ved at se, at det er muligt at skrive speciale i juli. Sådan som hendes eget studie er skruet sammen, ville det betyde, at hun kun fik en uges ferie på et år, og efterfølgende presser den lavere dagpengesats for dimittender de nyuddannede til hurtigt at komme i job. Cirka en ud af tre studerende begynder således allerede på jobsøgningen, inden de har afleveret deres speciale.

“Vores største bekymring er, at vi får øget mistrivsel og en større konkurrence. Vi har en oplevelse af, at studerende er pressede i forvejen af studie og job, og at de ikke kan vride mere ud af os. Vores tid er optimeret,” siger Anna Ockelmann og tilføjer:

“Der kommer en konkurrence om at få en rigtig kandidatgrad på to år i stedet for en pseudokandidat, som vi opfatter den etårige som. Der vil opstå et A- og et B-hold, fordi arbejdsgiverne selvfølgelig helst vil have toårige kandidater.”

Esbjörn Salmonsens, forperson i Danske Studerendes Fællesråd (DSF) og studentermedlem af Kandidatudvalget, fortæller, at de har forsøgt at rejse problemet om de studerendes arbejdsbelastning på de kommende etårige kandidatuddannelser, men det virker, som om ministeren ikke anerkender problemet.

DSF har ellers foretaget beregninger, der viser, at arbejdsbelastningen bliver vanvittig høj. 75 ECTS på et studieår svarer til 46 timers arbejde om ugen, siger han.

“Det er helt på månen, at der skal skæres en måned af studieåret. Virkeligheden er, at politikerne har besluttet det her, og så prøver vi i Kandidatudvalget at lave de bedst mulige uddannelser. Vi oplever, at de vil bestemme utrolig meget fra politisk side for at øge arbejdsudbuddet, men det spænder ben for at lave gode uddannelser. Jeg kan ikke se, at det er muligt at skrue noget sammen, som vi i DSF synes er tilfredsstillende uddannelseskvalitet,” siger Esbjörn Salmonsens og fortsætter:

“Reformen kompromitterer både fagligheden, trivsel og hele uddannelsesmodellen. Vi mener, at vores undervisere skal være aktive forskere, og det princip bliver udfordret, hvis der ikke er ordentlig tid til at forske.”

Det er hverken fugl eller fisk

Blandt arbejdsgiverne vakler støtten til reformen også. Dansk Industri trak således sin opbakning den 18. august. Også hos Dansk Erhverv (DE) er de bekymrede for, hvordan reformen tegner til at blive udmøntet.

“Vi ser et stort potentiale i erhvervs-kandidaten og havde håbet på nogle attraktive rammer, men det ser ud til, at de ikke er gode nok. Det er bekymrende, at universiteterne siger, at der kun kommer få erhvervs-kandidater, og at de bliver tvunget til at oprette flere 75 ECTS-kandidater i stedet,” siger Mads Eriksen Storm, uddannelses- og forskningspolitisk chef i DE.

Han anser de etårige kandidatuddannelser for at være et dårligt politisk kompromis.

“Du kan sagtens lave kortere kandidatuddannelser, men det normale i udlandet er enten 60, 90 eller 120 ECTS, fordi det passer ind i semesterstrukturen. Det er mærkeligt, at vi i Danmark nu laver en størrelse, der er hverken fugl eller fisk, som ikke findes i andre lande. Jeg synes, forligspartierne manipulerer med ECTS-systemet ved at lave en kandidatuddannelse på 75 point,” siger Mads Eriksen Storm og påpeger, at de studerende vil få en arbejdsbelastning på 46 timer om ugen, hvis man skal overholde kravene i ECTS-systemet.

“Vi har sagt i Dansk Erhverv, at det er så stor en reform, at det er forkert at haste det igennem. Vi vil gerne være med til at se på økonomien i aftalen, hvis man udsætter det et år,” siger han. ✖

FORSKNING PÅ TOPPEN

En placering i 3.571 meters højde giver glimrende forhold for mange typer af forskning, og så er udsigten heller ikke værst.

Blandt spektakulære arbejdspladser for forskere må Sphinx Observatorier i Berneralperne i Schweiz bestemt ligge højt på listen. Observatoriet, hvis mere formelle navn er High Altitude Research Station Jungfrauoch, ligger i 3.571 meters højde og stikker i vejret som en lille pagede på en højderyg mellem bjergene Jungfrau og Mönch.

Da observatoriet blev bygget i 1937, var det verdens højest beliggende, en status, det dog mistede få år senere til Mount Chacaltaya Laboratory i Andeshøjene. Adgangen sker med en jernbane, der går op til en station omkring 100 meter neden for observatoriet. Det sidste stykke vej sker gennem en elevationsforskabt, der er boret gennem klippen.

Den ekstreme beliggenhed gør Sphinx Observatoriet velegnet til en bred palet af forskning. I omkring 50 fortløbende

projekter måles mere end 100 variabler. Oplagret naturligvis de meteorologiske observationer, der sker i en permanent bemandedt vejrstation, astronomiske observationer og måling af forskellige typer stråling fra verdensrummet. Også CO₂-koncentrationen i atmosfæren bliver målt her, da stedet er næsten frit for luftforurening. Blandt andre eksempler er medicinsk forskning i kroppens reaktion på store højder og biologiske undersøgelser af mikroorganismer i støv, der føres med vinden så langt væk fra som Sahara.

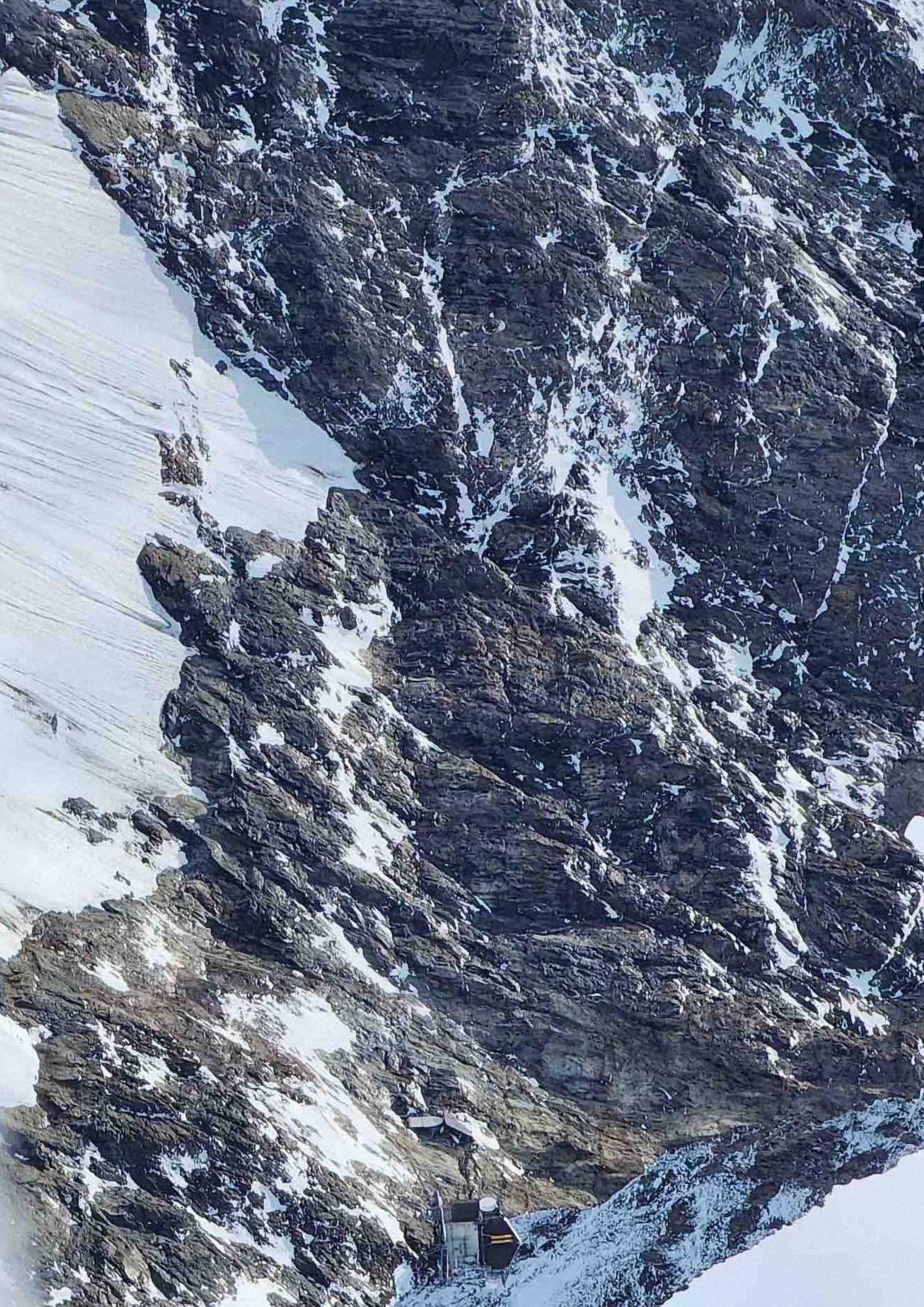
Det fascinerende foto, hvor højderyggen under Sphinx Observatoriet er indhyllet i skyer, hvilket nærmest får bygningen til at minde om et fyrrårn på en klippe i et stormrusende hav, er taget af biologen Elisa Sosa, der er ph.d.-studerende ved Life Science Zurich Graduate School. Billedet vandt førstepræmien

ved fotokonkurrencen på Zürich Universitets Science and Nature Festival 2024 i kategorien 'Locations and Instruments'.

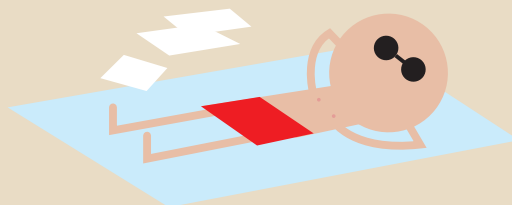
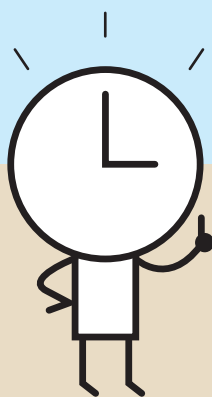
Elisa Sosa tog billedet i forbindelse med en ekspedition til forskningsstationen, hvor hun med sine forskerkolleger skulle undersøge bakterie- og svampefaunaen i den alpine luft.

"Vi arbejdede i den tynde luft fra morgen til midnat i en hel uge, omgivet af smukke bjerge og den imponerende Aletsch-gletcher. På et tidspunkt havde vi sågar en snestorm. Det var anstrengende, men en uforglemmelig oplevelse," skrev hun om billedet.

Det næsten eventyrlige syn af Sphinx Observatoriet har i øvrigt bidraget som ophæng i adskillige spillefilm. Som et nyere eksempel kan nævnes Wes Andersons "The Grand Budapest Hotel". ✦

Universiteter vil ikke registrere forskernes arbejdstid

Universiteterne vil undtage det videnskabelige personale fra at tidsregistrere, selvom eksperter og faglige organisationer har vurderet, at det er i strid med reglerne. Universiteterne siger, at de følger en mundtlig vejledning fra Medarbejder- og Kompetencestyrelsen.

Det skabte stor furor, da EU ved årsskiftet krævede, at medlemsstaterne indfører arbejdstidsregistrering på alle arbejdspladser.

Loven giver mulighed for at undtage ledere og ansatte, der kan tilrettelægge deres egen arbejdstid, men eksperter og faglige organisationer har tidligere vurderet, at videnskabeligt personale (VIP) på universiteterne kun i meget begrænset omfang vil kunne slippe for bøvet. Det er nemlig et krav, at man kan tilrettelægge sin arbejdstid i sin helhed selv.

Alligevel er det netop med henvisning til reglerne for 'selvtilrettelæggere', at universiteterne nu vil undtage forskere og undervisere fra at tidsregistrere.

Københavns Universitet (KU) meldte ud i en nyhed på intranettet – KUnet – at kun det tekniske og administrative personale (TAP), som ikke har ledelsesopgaver, skal tidsregistrere. De VIP-ansatte er undtaget, men kan gøre det, hvis de gerne vil.

Elisabeth Rasmussen, chefkonsulent på KU, skriver til Forskerforum, at de har valgt at lægge sig op ad en udmelding fra Medarbejder- og Kompetencestyrelsen (MEDST).

“Det er MEDST’s umiddelbare vurdering, at forskere, konsulenter og specialister i vid udstrækning kan undtages på baggrund af en individuel vurdering, idet de anses for at være selvtilrettelæg-

gere. Det kan meget vel være, at der kommer yderligere afklaring efterfølgende, hvorefter der enten er flere eller færre, der – på baggrund af en individuel vurdering – skal tidsregistrere,” skriver hun.

Følger styrelsens vejledning

På Danmarks Tekniske Universitet (DTU) har de ifølge universitetsdirektør Claus Nielsen også modtaget en mundtlig orientering fra styrelsen.

“MEDST meddelte inden sommerferien, at en stor del af VIP ikke er forpligtet til at tidsregistrere. Vi ser i udgangspunktet ikke et behov for det på DTU, men om det holder i længden, ved jeg ikke,” siger Claus Nielsen.

Han tilføjer, at en gruppe VIP, der har rådighedsvagter på skæve tidspunkter, ikke kan undtages, men det drejer sig kun om ganske få.

Claus Nielsen understreger, at det ikke betyder, at forskerne slet ikke registrerer deres arbejdstid. Alle indtaster nemlig deres timeforbrug i forbindelse med forskningsprojekter, de arbejder på, som dokumentation til fonde, EU og andre eksterne bevillingsgivere.

Aarhus Universitet (AU) kom med en overordnet melding i en intern nyhed den 28. juni, men man forventer at have detaljerne på plads i starten af september.

AU skriver, at man forventer at følge anbefalingerne fra MEDST.

“For medarbejdere på Aarhus Universitet betyder det, at forskere og undervisere i bred forstand samt ledere med personaleansvar kan undtages fra kravet om registrering af arbejdstid. Ifølge Medarbejder- og Kompetencestyrelsen forudsætter det en konkret individuel ledelsesvurdering, og medarbejdere, der undtages, skal have et tillæg til deres ansættelsesbevis,” skriver AU.

Søren Lind Christiansen, universitetsdirektør på Aalborg Universitet (AAU), skriver, at de var klar til at implementere arbejdstidsregistrering for alle ansatte den 1. juli, men da MEDST den 21. juni orienterede universiteterne om styrelsens fortolkning af reglerne, besluttede direktionen at udskyde det til efter sommerferien.

“Det giver mulighed for en god proces i forbindelse med at beslutte, hvem der er og ikke er omfattet af registreringspligten, kommunikation om beslutningen og den praktiske implementering. Det er dog min forventning, at AAU lander på samme praksis som for eksempel KU og AU,” skriver han.

Uskøn proces

Thomas Buchvald Vind, der er universitetsdirektør på Syddansk Universitet og forperson for Universitetsdirektørudvalget i Danske Universiteter, siger, at de gentagne gange har kontaktet myndighederne de sidste ¾ år for at få svar på, om det er muligt at undtage VIP’erne.

I efteråret fik de melding fra MEDST om, at de ikke må undtage hele medarbejdergrupper, men den 21. juni fik de en ny melding fra MEDST om fortolkningen af begrebet selvtilrettelæggere.

“Det er vigtigt, at der sker en individuel vurdering af den enkelte medarbejder. Selvtilrettelæggere vil være ansatte, hvis arbejdstid som følge af særlige træk ved det udførte arbejde ikke måles og/eller fastsættes på forhånd, og ansatte, der selv kan fastsætte arbejdstiden, blandt andet når der er tale om ansatte med ledelsesfunktioner eller ansatte med beføjelser til at træffe selvstændige beslutninger. Universiteterne er ved at vurdere, hvem der er selvtilrettelæggere, men der er forskellige udrulningsprocesser. Enkelte universiteter siger, at alle VIP’er som udgangspunkt undtages, mens andre universiteter ikke har meldt det ud endnu, men vi ender nok i sidste ende det samme sted,” siger Thomas Buchvald Vind.

Han tilføjer, at han personligt er ærgerlig over, hvad han kalder et uskønt forløb, men det er på grund af den sene udmelding, de fik fra myndighederne.

“Vi havde håbet at få en afklaring tidligere, så vi kunne være kommet med en fælles struktureret kommunikation, men vi fik først en melding fra MEDST, ganske få dage for lovgivningen

trådte i kraft. Vi har kun fået en mundtlig fortolkning af reglerne fra MEDST og har også fået at vide, at vi som selvstændige institutioner i sidste ende står til ansvar for at overholde reglerne,” siger Thomas Buchvald Vind og fortsætter:

“Der er altid et fortolkningsrum i forbindelse med nye love og regler, der kan blive udfordret.”

Ingen kommentarer fra styrelsen

Medarbejder- og Kompetencestyrelsen har per e-mail meddelt, at man ikke ønsker at stille op til interview. Det oplyses samtidig, at styrelsen ikke har tilsynsansvar over for universiteterne.

“Arbejdsgiveren skal foretage en konkret vurdering af, om den ansatte kan undtages fra arbejdstids- og hviletidsreglerne og dermed registreringskravet. Det kan være ansatte, hvis arbejdstid som følge af særlige træk ved arbejdet ikke kan måles og/eller fastsættes på forhånd, eller ansatte, der selv kan fastsætte arbejdstiden. Det kan for eksempel være ansatte med ledelsesfunktioner eller ansatte med beføjelse til at træffe selvstændige beslutninger,” skriver MEDST.

Afventer domstolens tolkning

Julie Gerdes, head of Employment & Labor Law i den danske afdeling af det globale revisions- og rådgivningsfirma EY, har tidligere på baggrund af Forskerforums beskrivelse af forskernes arbejde vurderet, at forskere højst sandsynligt vil skulle registrere deres arbejdstid.

Hun siger nu, at det er vanskeligt på nuværende tidspunkt at sige noget nærmere om lovligheden af universiteternes praksis, da man mangler, at de danske domstole, de arbejdsretlige instanser og ultimativt EU-Domstolen fastlægger fortolkningen af selvtilrettelæggerbegrebet.

Jesper David Jensen, overenskomstchef og områdeleder i AC – Akademikerne, er enig i, at det i sidste ende vil være op til domstolene og måske endda EU-Domstolen at afgøre, om man i en konkret sag har undtaget flere, end der er hjemmel til i EU-direktivet. Han tilføjer, at det ikke har været muligt at udarbejde en fælles vejledning om tidsregistrering med de statslige arbejdsgivere i MEDST, til trods for at AC siden sidste vinter har presset på og efterlyst et sådant arbejde.

“Derfor står vi nu i den beklagelige situation, at lønmodtagersiden og arbejdsgiversiden rådgiver forskelligt i spørgsmål om tidsregistrering. Arbejdsgiversiden ser mere lempeligt på, hvor meget (eller hvor lidt) der skal til, før man kan anses for at være selvtilrettelæggende i sin helhed og herved kan undtages,” skriver han.

Jesper David Jensen tilføjer, at de fra Akademikerne side læner sig op ad EU-Kommissionens fortolkningsmeddelelser, som også er gengivet i lovforarbejderne i den danske lovgivning som gennemfører tidsregistreringen.

Det betyder, at der skal foretages en konkret vurdering, i forhold til om man kan undtage en medarbejder. Derfor vil man heller ikke uden videre kunne undtage samtlige VIP’er på en arbejdsplads. Det er desuden en betingelse, at man skal kunne tilrettelægge arbejdstiden i sin helhed, og endelig følger det også af den danske lovgivning, at det skal fremgå af den ansattes ansættelsesbrev, at man er undtaget.

Han tilføjer, at det kan få andre langt alvorligere konsekvenser at blive undtaget end bare at slippe for bøvelen med at administrere sin arbejdstid. Man bliver nemlig også derved undtaget fra beskyttelsen i form af højeste arbejdstid (48 timer i gennemsnit i en fire-måneders referenceperiode) samt ret til den daglige hvileperiode (11-timers reglen) og ret til ugentligt fridøgn.

“Det er nogle helt grundlæggende beskyttelsesregler på arbejdsmarkedet, man giver afkald på. Også derfor skal det fortolkes meget snævert, i forhold til hvem der kan undtages,” slutter han. ✖

“Lønmodtagersiden og arbejdsgiversiden rådgiver forskelligt i spørgsmål om tidsregistrering”

Jesper David Jensen, overenskomstchef og områdeleder, AC – Akademikerne

Læger skal spørge mere ind til patienters følelser

78-årige **Merete Jørgensen** forsvarede i juni i år sit ph.d.-projekt, som handler om, at læger i højere grad skal spørge til patienters følelser, fornemmelser og forventninger under konsultationen.

Som en del af sit ph.d.-projekt har Merete Jørgensen undervist sidste årsstuderende på almen medicinuddannelsen.

En patient siger til sin læge: "Jeg har ondt i mine knæ." Lægen skal nu behandle patienten med samme fremgangsmåde, uanset om patienten arbejder på en byggeplads eller er pensioneret. Eller hvad? Nej, ikke helt. Faktisk skal lægen helst ikke behandle patienten på samme måde uanset hvad. Det er vigtigt, at lægen spørger til patientens liv og følelser og giver en individuel vurdering ud fra det. Det er hovedbudskabet fra 78-årige Merete Jørgensen,

som afleverede og forsvarede sit ph.d.-projekt i juni i år. Projektet handler om at undervise kommende læger i, hvordan de kan spørge mere ind til, hvad deres patienter føler. Det, som også kaldes den patientcentrerede model.

Almen praksis-preset

"Hvis du er på en byggeplads, er det ikke så smart at få ondt i din ryg. Men hvis du er en gammel kone, der ikke ofte skal ud af huset, og bare vil sidde i din stol, så er det ikke så hæmmende," siger Merete Jørgensen.

I dag på lægeklinikkerne er der ikke nok fokus på den enkelte patients livsomstændigheder, mener hun.

“Det er, som om der findes et ’almen praksis-præset’,” siger Merete Jørgensen.

Altså en form for standardindstilling, når det kommer til patientkonsultationer hos lægeklinikkerne.

“Det, der går galt, er, at det hele ender i bureaukrati. Lægerne har svært ved at spørge til forventninger og tanker,” siger hun.

Og det er ikke sådan, man behandler bedst, mener Merete Jørgensen.

Da hun selv var nyuddannet læge, var hun ’ikke spor patientcenteret’.

“Jeg var vant til at fyre en masse blodprøver af og finde ud af, hvad man gør, når folk har nyrsvigt. Jeg var så medicinsk optaget,” husker hun.

Men så kom der i 1980’erne en trend fra Sydafrika, der handlede om at være patientcenteret. Og det lød jo egentlig meget spændende, syntes Merete Jørgensen dengang.

Merete Jørgensen har undervist studerende på Københavns Universitet siden 2001, og ud over at hun nu også er ph.d. i almen medicin, havde hun en lægepraksis i 35 år, som hun solgte som 66-årig.

Det ville for andre have været et naturligt tidspunkt at gå på pension, men sådan ville Merete Jørgensen ikke bruge sin tid.

“Jeg kunne lige så godt lave noget fornuftigt,” siger hun.

Få det menneskelige ind

“Folk er forskellige. De forestiller sig skøre ting. Nogle gange bliver folk frygteligt bange over ingenting. Og nogle gange bliver de overhovedet ikke bange for noget, de burde være bange for,” siger Merete Jørgensen.

Fordi folk er forskellige, er det netop vigtigt med et fokus på patienten, frem for hvilken medicinsk behandling der skal foretages, mener hun.

Ifølge forskeren er der forskel på vigtigheden af en sygdom, alt efter hvem den rammer.

“Det er ikke smart, hvis du som stilladsarbejder let bliver svimmel. Men hvis du er en ung pige, der midlertidigt bliver svimmel på grund af en virus, så kommer du over det igen. Du skal ikke gå på stilladser og kan lægge dig i sengen.”

Derfor er det vigtigt, at de kommende læger kan se den humanistiske dimension, mener Merete Jørgensen. Der skal også et ekstra fokus på patientens følelser, forestillinger og forventninger til lægen.

“Det skal ikke forsvinde i blodprøver og røntgenundersøgelser og alt muligt. Almindelig praksis er meget presset på tid, og den menneskelige dimension drukner ofte i ting, man skal skrive eller gøre,” siger Merete Jørgensen.

Omvendt undervisning

Merete Jørgensens ph.d.-projekt har drejet sig om, hvordan man med et samspil af videoundervisning, forberedelse hjemmefra og diskussion mere effektivt kan nå de unge studerende.

VIS DIT PH.D.-PROJEKT

Hvem:

Merete Jørgensen. Speciallæge i almen medicin. Ph.d.

Hvad

Effekten af undervisningen i den patientcentrerede konsultationsmodel til medicinstuderende på sidste semester.

Hvor:

Center for Uddannelse og Forskning i Almen Medicin, Københavns Universitet.

Hvorfor:

Den humanistiske tilgang til patienterne er meget vigtig i almen praksis, hvor patienterne kommer hjemmefra uden at have set en sundhedsprofessionel først. Symptomerne skal tydes, undersøges og behandles med afsæt i hele patientens livssituation.

Det kaldes også flipped classroom og betyder, at de studerende på sidste år på medicinuddannelsen på Københavns Universitet har set en video hjemmefra, som de så har diskuteret i undervisningen. Så bliver læringen på et højere niveau, mener Merete Jørgensen.

“Der er mange, der underviser sådan, som de selv blev undervist. Foran en PowerPoint. Men det duer ikke. Det er refleksionen og folks tanker, du skal bruge.”

Modellen har eksisteret længe. Det nye i Merete Jørgensens projekt er, at de studerende skulle se en video inden undervisningen, som de så skal analysere og diskutere.

For at måle effekten af onlineundervisningen har de studerende haft en testkonsultation og udfyldt et spørgeskema. Så har Merete Jørgensen kunnet se, hvilke elementer de studerende havde svært ved.

Det har især været aspektet med at spørge patienten om, hvad personen forventede af dem som læger, og det med at lave et såkaldt sikkerhedsnet.

“Når man siger farvel til patienter, så skal man fortælle dem, hvor længe man forventer, at deres symptomer vil vare, og hvad de eventuelt skal reagere på. Men det er de studerende ikke vant til at skulle.”

Læger kender patienter længe

Selvom almenpraktiserende læger allerede bruger elementer fra den patientcentrerede model i dag, skal de ifølge Merete Jørgensen gøre det i højere grad og mere systematisk – især i starten af deres arbejdsliv.

“Senere hen lærer man at bruge andre måder at læse patienten på,” siger hun.

Læger med mange års erfaring udvikler en slags fingerspidsfornemmelse for, hvad deres patienter har brug for, fortæller forskeren.

Der er nemlig mange ting, man som læge kan analysere på. Ud over symptomer medbringer folk også forskellige baggrunde, tanker forud for lægebesøget og ønsker og præferencer for den videre behandling.

“Inden de kommer, har de allerede gjort sig nogle tanker, og dem skal du som læge finde ud af. For patienterne har slet ikke den samme medicinske hjerne, selvfølgelig, og nogle gange forestiller de sig ting, som er helt hen i vejret,” siger Merete Jørgensen.

Erfarne læger kender faktisk de fleste patienter, fra de er børn, til bliver er voksne, understreger hun.

“Det kendskab betyder alverden, når du skal diagnosticere. Du kender både patienten og familiebaggrunden. Det er sværere for en yngre læge, som ikke har de erfaringer eller den viden, og der er det godt at have et instrument at bruge.”

Det nyligt afsluttede ph.d.-projekt tog ti år, og Merete Jørgensen blev nødt til at tage 22 onlinekurser sideløbende med projektet, fordi hendes viden undervejs blev forældet.

Hun var og er, med egne ord, ’ikke brugt op’, og hun vil gerne fylde tiden med noget vigtigt. Og så er hun godt tilfreds med, at hun har været i flere medier, både lokale og landsdækkende, med sit ph.d.-projekt.

“Det var meningen at lave lidt ravage. Jeg tænkte, at nogen ville høre ekstra godt efter på grund af min alder.” ✖

KU's første kvindelige filosofiprofessor:

Kvindelige tænkere er blevet skrevet ud af historien

Sabrina Ebbesmeyer blev tidligere i år som den første kvinde udnævnt til professor i filosofi ved Københavns Universitet. Nu vil hun give kvinderne, der er blevet glemt eller fjernet, deres retmæssige plads i filosofihistorien tilbage.

Hvordan ser en rigtig filosof ud? Mange danner sig sikkert et billede på nethinden af en ældre mand med et stort gråt skæg, der ser meget alvorlig ud.

Sådan har det også været de første 545 år af Københavns Universitets (KU) lange brogede historie. Altså ikke nødvendigvis at filosofierne havde skæg, men at de var mænd.

I hvert fald indtil januar i år, hvor Sabrina Ebbesmeyer brød igennem glasloftet og som den første kvinde blev udnævnt som professor ved Sektion for Filosofi på KU.

Og så tænker en del sikkert, at fraværet af kvinder må skyldes, at de ikke interesserer sig for filosofi, men de kan godt tro om. Tallene viser, at kvinderne faktisk søger ind på faget, men de falder fra undervejs. Blandt de nye bachelorstuderende på Filosofi er 45 procent således kvinder, men på kandidatniveau er andelen skrumpet til 31 procent kvinder, og blandt de ansatte er fordelingen endnu mere skæv, jo højere op i det akademiske hierarki man klatrer. Blandt alle forskerne ved Sektion for Filosofi er 18 ud af 25 mænd, men blandt de fastansatte, altså lektorerne og professorerne, er Sabrina Ebbesmeyer den eneste kvinde.

Hvorfor det forholder sig sådan, er, hvad hun kalder et komplekst spørgsmål, men man kan konstatere, at det er et verdensomspændende og ikke et specifikt dansk problem, at der har været så få kvindelige filosofiske tænkere inden for faget gennem historien.

"Filosofi er en del af en patriarkalsk kultur, hvor specifikke egenskaber historisk set er blevet tilskrevet de to køn. Filosofi opleves som et fag, hvor der er brug for genier, som kan tænke abstrakt, og det er egenskaber, der ikke tilskrives kvinder. Desuden viser undersøgelser, at jo mere prestige der er inden for et fag, desto senere er der kommet kvinder ind," siger Sabrina Ebbesmeyer.

Blev ikke taget alvorligt

Det kan med nutidens øjne virke absurd at mene, at kvinder er ude af stand til at tænke abstrakte tanker, men vi glemmer, at det historisk set er en meget kort periode,

hvor vi har haft ligestilling, påpeger hun. Den første kvindelige studerende blev eksempelvis først optaget på KU i 1877.

Sabrina Ebbesmeyer husker, at hun i gymnasiet var interesseret i intellektuelle emner og i at forstå verden, så hun besluttede at læse filosofi på Ludwig-Maximilians-Universität i München. Hun tænkte, at der var lige retigheder på et universitet, men opdagede hurtigt, at det forholdt sig noget anderledes.

"Jeg har oplevet at blive ignoreret og ikke at blive taget alvorligt. Mine mandlige kolleger gjorde også grin med, at kvinder ikke kan tænke logisk fra naturens side," siger hun.

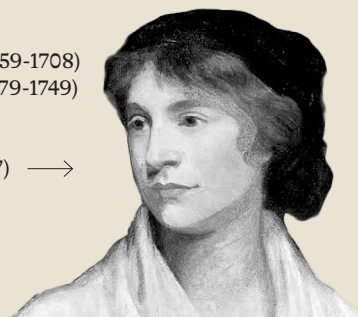
Kvindelige tænkere blev hun heller ikke præsenteret for i undervisningen, og da hun skrev ph.d. om renæssancefilosofi, blev hun gang på gang overrasket over, hvor lidt der er skrevet om kvindelige filosoffer gennem tiden.

"De kvindelige filosoffer har faktisk været der, men de er blevet ignoreret, glemt eller bevidst skrevet ud af historien," siger hun.

Som kvindelig filosof med fokus på filosofihistorie var det også meget svært at opnå fastansættelse i Tyskland, så da der i 2013 blev slået et lektorat op på KU, tænkte hun, at

Kvindelige filosoffer fra den tidlige moderne periode

Christine de Pizan (1364-1430)
 Marie de Gournay (1565-1645)
 Arcangela Tarabotti (1604-1652)
 Anna Maria van Schurman (1607-1678)
 Madeleine de Scudéry (1607-1701)
 Birgitte Thott (1610-1662)
 Elisabeth af Böhmen (1618-1680)
 Margaret Cavendish (1623-1673)
 Gabrielle Suchon (1632-1703)
 Anne Conway (1631-1679)
 Mary Astell (1666-1731)
 Damaris Cudworth Masham (1659-1708)
 Catharine Trotter Cockburn (1679-1749)
 Laura Bassi (1711-1778)
 Émilie du Châtelet (1706-1749)
 Mary Wollstonecraft (1759-1797) →
 Sophie de Grouchy (1764-1822)

Sabrina Ebbersmeyer har fået midler til et stort forskningsprojekt om kvinders intellektuelle bidrag til den nordiske oplysningstid.

det var et godt match. Hun havde holdt ferie ved Vesterhavet som barn, så hun kendte lidt til Danmark.

“I min generation var der mange kvinder, der ikke fik en stilling. Kvinderne var altid nummer tre på listen over kandidater, og mændene nummer et og to,” siger hun.

Stor holdningsændring

I løbet af sine ti år i Danmark har hun set store forandringer både her og i Tyskland. Da hun blev ansat, startede hun en dialog med sine kolleger, der mundede ud i en kønspolitik, der kræver, at der skal være kvindelige filosoffer på pensum i alle fag, selvom fordelingen ikke nødvendigvis skal være helt lige. Det har krævet en stor indsats, da alle lærebøger og encyklopædier er skrevet af mænd. Da kvinderne var udelukket fra de akademiske institutioner, måtte de skrive i andre tekstformer som breve. Det er ikke umuligt at finde brugbare tekster, og hun oplever en stor holdningsændring blandt de studerende, som nu er nysgerrige og kræver at læse flere kvindelige tænkere.

“Nu kommer der mandlige studerende og spørger hvorfor, hvis der kun er to kvindelige filosoffer på pensum,” siger hun og smiler.

Revolution svigtede kvinderne

Sidste år modtog Sabrina Ebbersmeyer et ERC-Advanced Grant på 18,2 millioner kroner fra Det Europæiske Forskningsråd til sit projekt ‘Women in the Nordic Enlightenment’.

Det overordnede formål med projektet er at afdække og kritisk vurdere kvinders intellektuelle bidrag til den nordiske oplysningstid med henblik på at ændre standardfortællingerne om udviklingen af den nordiske oplysningstid og at vurdere kvinders rolle i fremkomsten af skandinavisk ligestilling. Hun har desuden grundlagt forskningscentret Center for interdisciplinary research on women in the history of philosophy (INSPIRE).

Sabrina Ebbersmeyer forklarer, at kvinder under oplysningstiden, der strækker sig fra cirka 1690 og frem til 1789, spillede en stor rolle i den humanistiske bevægelse, der blomstrede uden for universiteterne. Der findes således mange kvindelige filosoffer fra 1700- og 1800-tallet, men besynderligt nok betød den franske revolution, at kvinderne mistede deres plads.

Den franske revolution var første gang, man formulerede 17 menneskerettigheder, der gjaldt for alle – altså lige med undtagelse af kvinderne, der skulle tage sig af hjemmet og være underlagt manden. Revolutionen blev med andre ord et stort tilbageslag for kvinderne.

“Det er meget tragisk, at nogle af de største filosoffer ikke talte kvindernes sag. Selv Jean-Jacques Rousseau dyrkede mandschauvinistiske synspunkter,” siger Sabrina Ebbersmeyer.

Forsker i de glemte kvinder

Hun nævner Émilie du Châtelet som et eksempel på en kvindelig tænker fra den franske oplysningstid. Hun arbejdede sammen med Voltaire og var selv en meget original, selvstændig og kreativ tænker, som har skrevet om naturfilosofi og metafysik.

Et andet eksempel er prinsesse Elisabeth af Böhmen, der i 1600-tallet udfordrede René Descartes’ dualisme. Hun havde en lang korrespondance med Descartes og formulerede som den første det såkaldte ‘interaktionsproblem’, der stadig diskuteres i filosofien i dag.

På den lange liste over oversete kvindelige filosoffer finder man også danske Birgitte Thott (1610-1662), der faktisk var berømt i sin samtid. Ifølge Sabrina Ebbersmeyer var hun en af de vigtigste kvindelige oversættere og filosoffer i 1600-tallet i Danmark, men i dag har stort set ingen hørt om hende.

Hendes vigtigste oversættelse er af den romerske stoiker Lucius Annaeus Senecas samlede værker, som hun oversatte på et tidspunkt, hvor man faktisk ikke kendte filosofiske værker på dansk. Hun har på den måde været med til at skabe det danske filosofiske sprog, vi bruger i dag. I værket skriver Birgitte Thott en dedikation til kvinder, hvor hun opfordrer dem til at læse filosofi, og argumenterer for, at det er bedre for hele samfundet, hvis kvinder også bliver uddannet. Sabrina Ebbersmeyer kalder det den første vigtige tekst i dansk feministisk historie. I kapitel 46 i sin afhandling med titlen ‘Vejen til et Lyksaligt Liv’ modbeviser Birgitte Thott også alle de argumenter, folk fremførte mod, at kvinder blev uddannet i hendes samtid. ✖

KUNSTIGT BEHOV?

En omfattende undersøgelse foretaget blandt underviserne på Københavns Universitet viser, at et stort flertal ikke ønsker, at kunstig intelligens bruges til at undervise de studerende, men til trods for deres modstand anser de det for et realistisk fremtidsscenario.

Videregående uddannelsesinstitutioner er blandt sektorerne, hvor flest arbejdsfunktioner kan udføres af kunstig intelligens (AI) i stedet for af mennesker, men står det til et stort flertal af lærerne på Københavns Universitet (KU), kommer AI ikke til at overtage en del af deres undervisningsopgaver i fremtiden.

Cirka to ud af tre undervisere på KU svarer således i en omfattende survey, at de ikke er interesserede i en fremtid, hvor AI skal løfte arbejdet med at forberede og sågar foretage undervisning af studerende. 62 procent svarer samtidig, at de anser det for et realistisk fremtids-/skræksscenario, at det kommer til at ske.

Svarene fra universitetsunderviserne er afgivet, kort inden mainstream generativ AI for alvor tog fart i form af ChatGPT, men ifølge Danielle Hagood, der er postdoc på Institut for Naturfagenes Didaktik på KU og en af forskerne bag undersøgelsen, skal man ikke forvente, at undervisere i dag vil være mere venligt stemt over for teknologien.

“Det er tydeligt, at underviserne er bekymrede, fordi de ser AI som noget, de ikke kan kontrollere. De ser på det med resignation som noget, der kommer buldrende,” siger hun og tilføjer:

“Når teknologi implementeres i uddannelsessektoren, ser vi ofte en cyklus, der starter med stor begejstring og ender med frustration. Hvis man har set det nok gange, så kommer der nemt en valid reaktion, hvor undervisere ikke forventer et bedre resultat næste gang.”

AI løser ikke hverdagsproblemer

Undersøgelsen bygger på svarene i et spørgeskema, der blev udsendt til samtlige 5.949 ansatte på KU, der underviste på et kursus i foråret 2022.

785 respondenter svarede på spørgsmålene om deres holdning til otte fremtidsscenerier for uddannelsessektoren, som er udviklet af et internationalt forskningshold og tilpasset til en dansk kontekst.

Mindst populær er udsigten til, at uddannelse bliver en markedsydelse, som universiteter i stigende grad skal konkurrere med private aktører om at levere. Også denne trend ser over halvdelen af respondenterne som en realistisk udvikling.

AI-drevet undervisning er nummer to på listen over upopulære trends, der risikerer at blive til virkelighed.

Danielle Hagood mener, at det hænger sammen med, at udviklingen inden for AI ikke løser de problemer, som underviserne efter spørger at få løst.

Eksempelvis arbejder et firma på at udvikle en kunstig intelligens, der selv kan sende e-mails ud til de studerende, men det er ikke noget, som underviserne nævner som et ønske, når hun snakker med dem. De fortæller derimod, at de gerne vil interagere mere med de studerende på tomandshånd i forbindelse med blandt andet vejledning, men de kæmper med at få tid til det.

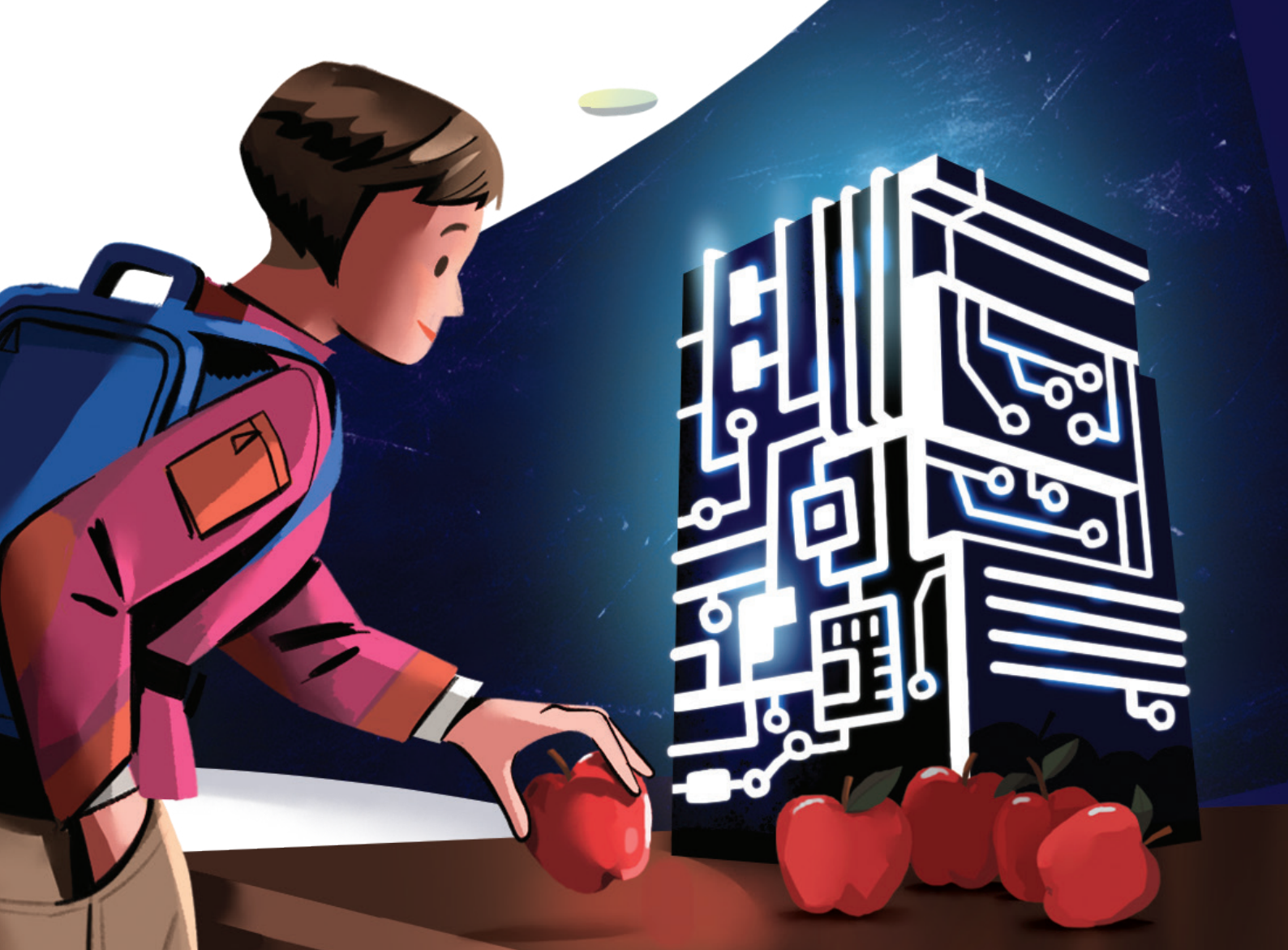
“Underviserne oplever i øjeblikket ikke AI som løsningen på deres udfordringer i dagligdagen, eller det opleves som løsningen på noget, som slet ikke er et problem,” siger hun.

Danielle Hagood tilføjer, at frygten for den teknologiske udvikling hænger uløseligt sammen med frygten for, at universitetet bliver reduceret til en bod på et uddannelsesmarked.

“Virksomheder bruger AI til at øge produktiviteten og dermed skabe mere profit, men det er jo ikke det vigtigste mål for universitetet. Vi må spørge, hvordan AI kan være nyttigt for læringsmæssige mål, og ikke tage det i brug, bare fordi andre industrier gør det, medmindre det hjælper undervisere og studerende,” siger hun.

Hun understreger, at underviserens forhold til teknologi ikke er sort-hvidt. For eksempel er langt størstedelen positive over for at inkorporere data science i flere kurser og forbedre de digitale værktøjer, som studerende bruger, men underviserne mener, at universitetets kerneopgave i forhold til at ruste studerende vil være uændret i fremtiden. De ønsker, at udviklingen af de studerendes kritiske sans fortsat skal være et centralt mål for uddannelsen. Et mål, som de anser for at blive endnu vigtigere i fremtiden på grund af den stigende tilstedeværelse af AI og automatiseringsunderstøttede læringsværktøjer.

“Alle ledere på danske universiteter bør kigge på de her fremtids-

“Underviserne oplever i øjeblikket ikke AI som løsningen på deres udfordringer i dagligdagen, eller det opleves som løsningen på noget, som slet ikke er et problem”

DANIELLE HAGOOD, POSTDOC, INSTITUT FOR NATURFAGENES DIDAKTIK, KØBENHAVNS UNIVERSITET

scenarier og spørge sig selv: Er det dem, vi arbejder hen imod? Er det dem, vi ønsker? For det er de her scenarier, som underviserne ser for sig. Det kalder i høj grad på en samtale, så universiteterne forstår, hvorfor underviserne har de her forventninger. Og hvad der skal ændres, hvis vi er på vej i en retning, vi ikke ønsker,” siger Danielle Hagood.

Opfordrer til dialog

Ifølge Danielle Hagood er undersøgelsen, der er publiceret i tidskriftet *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, gennemført som en del af et strategisk digitaliseringsprojekt på KU, der blev sat i søen, før coronakrisen betød, at der for alvor blev sat fokus på digitale hjælpemidler i forbindelse med undervisningen.

Hun forklarer, at der er en proces i gang på KU, hvor man blandt andet diskuterer brugen af AI i undervisningen.

I forbindelse med den proces opfordrer hun ledelsen til ikke at lade sig presse til at indføre AI i en fart for at høste rationaliseringsgevinsterne, men give tid og plads til diskussion og dialog med underviserne om de teknologiske muligheder set i forhold til, hvad der

er formålet med universitetet og den rolle, institutionen skal spille i samfundet. Det er nemlig vigtigt, at man træffer intentionelle beslutninger, så AI ikke bliver indført ved et 'uheld', fordi man føler sig presset til det.

Er det for eksempel et mål med undervisningen at få de studerende til at føle sig som en del af et fagligt fællesskab, eller skal universitetet blot levere viden og nyuddannede kandidater?

“Der skal være sammenhæng mellem universitetets værdier og de valg, ledelsen træffer. Jeg kan ikke svare på, hvad universitetet skal vælge, men hvis vi laver en politik for brugen af AI uden at reflektere grundigt først, risikerer vi at ende som en institution med uforenelige værdier og mål,” siger hun.

Danielle Hagood tilføjer, at hun ikke personligt er anti-AI, men det er mange undervisere, og det vil gøre det sværere at implementere det i undervisningen, hvis ledelsen beslutter det, da underviserne vil være tilbageholdende med at bruge det.

Netop aspektet, hvorfor det virker så lidt attraktivt for undervisere at benytte AI, og hvad man kan gøre for at ændre det, er noget, som hun gerne vil undersøge nærmere, hvis det er muligt at finde finansiering til et forskningsprojekt. ✖

HALVDELEN BRUGTE AI TIL DERES EKSAMENSOPGAVER

Denne sommer kunne AU's studerende for første gang få lov til at bruge AI-værktøjer til deres specialer og store skriftlige eksamensopgaver mod at deklarerer, hvor og hvordan de blev brugt. Prodekan for uddannelse er glad og tilfreds: "Det rummer didaktiske potentialer."

For to år siden troede man ikke, at det var teknisk muligt at få en robot til at skrive med på sit speciale eller bacheloropgave. I dag er det ikke bare muligt, det er tilladt.

Udviklingen er gået hurtigt i forhold til at tilpasse sig den voldsomt stigende brug af kunstig intelligens. Denne sommer kunne studerende på Aarhus Universitet (AU) for første gang indlevere skriftlige opgaver – herunder specialer og bacheloropgaver – hvor de havde gjort brug af AI-værktøjer.

Betingelsen var, at de deklarerede det i et bilag til opgaven, hvor det skulle fremgå, hvor og på hvilken måde der var brugt AI.

Og foreløbig ser de nye regler ud til at være en succes – i hvert fald for så vidt at det stort set ikke har medført problemer og utilfredshed. Det fortæller Niels Lehmann, prodekan for uddannelse på AU Arts.

"Jeg har spurgt de fem studiechefer og pro-

dekaner for uddannelse, og det er minimalt, hvad der har været af udfordringer. Så det vælger jeg at tolke som godt nyt," siger han.

Niels Lehmann er formand for den arbejdsgruppe, der i begyndelsen af året forfattede en rapport med anbefalinger om anvendelsen af GAI (generated artificial intelligence) på AU – anbefalinger, som ligger til grund for de nye regler.

Der er ingen opgørelser over, hvor mange der har brugt GAI, men ud fra Niels Lehmanns oplysninger er det omkring halvdelen af eksamensopgaverne på AU Health og formentlig omtrent det samme på AU Arts.

"Det virker, som om de studerende ikke har haft vanskeligt ved at operere i reglerne og bruge deklARATIONERNE," konstaterer han.

Gør som i England

AU har valgt at tage jahatten og de positive briller på i forhold til at tillade brugen af GAI. Men der var faktisk heller ikke så meget andet at gøre. I sin rapport skriver arbejdsgruppen selv, at "man må erkende, at det (i hvert fald på nuværende tidspunkt) ikke er muligt at vinde våbenkapløbet mellem GAI-værktøjer og værktøjer, der kan afsløre, hvorvidt en tekst er skabt af kunstig intelligens".

Med andre ord: Det vil ikke give mening at opretholde et forbud, som man i realiteten ikke kan kontrollere.

“Jeg har kigget meget til England. Her har Russell Group, som er en sammenslutning af 24 universiteter, forsøgt at sætte programmer til at detekttere, om de studerendes opgaver var skrevet af en kunstig intelligens. Men det gav en del falske positive, hvilket vil sige, at der var mange studerende, der blev uretmæssigt anklaget for plagiat. På den baggrund sagde de: Nej, det der, det er altså ikke vejen,” fortæller Niels Lehmann.

I stedet for begyndte de britiske universiteter at åbne for brugen af GAI med krav om deklARATION – på samme måde som AU altså også har gjort nu.

AI som digital vejleder

Men det er ikke kun af nød, at GAI nu er tilladt, understreger Niels Lehmann. Ud fra et uddannelsesperspektiv er der også nogle rigtig gode grunde.

“For det første er det en klar forventning fra aftagerne, at vores kandidater har et brugsforhold til AI. Den anden grund er, at det rummer nogle didaktiske potentialer, som det ville være ærgerligt ikke at gå i gang med at høste. Det handler blandt andet om, at den studerende har mulighed for hele tiden at være i en dialog om stoffet, og her kan det nogle gange være lige så godt, at dialogen

gennemføres med en chatbot som med en vejleder. Man skal bare hele tiden være klar over, at det, der ligger til grund for svarene, er en sandsynlighedsberegning, og at man derfor ikke uden videre kan stole på outputtet. Men hvis man tager det forbehold, så kan man faktisk høste rigtig meget læring af at være i dialog med de her værktøjer,” forklarer han.

Hvis det er tilladt at basere skriftlige opgaver på GAI-genereret tekst, risikerer man så ikke, at kandidater kommer ud fra universitetet uden den akademiske kernekompetence at kunne formulere sig skriftligt?

“Rigtig mange steder arbejder man jo allerede med det og bruger det til at udarbejde en endnu bedre tekst. Man får et output fra GAI, som man arbejder videre med til bedre formulering. I vores regelsæt præciserer vi, at man selv skal være ansvarlig for teksten. Så man vil aldrig kunne undskylde en formulering med, at det var GAI, der skrev den.”

Alle uddannelser skal ændres

I de anbefalinger, arbejdsgruppen på AU kom med, tales der om to faser af arbejdet med at integrere GAI i uddannelserne. I første fase skal eksamensformerne justeres inden for rammerne af de nuværende studieordninger. I anden fase skal der udvikles nye læringsmål, undervisningsformer og eksamensformer, der forholder sig til GAI som faglig og læringsmæssig faktor.

Første fase blev der rykket på op til sommereksamenene. Nu venter således det tunge træk med at ændre selve uddannelserne. Og det kommer til at tage tid, forventer Niels Lehmann.

“Det er meget svært at sætte en generisk horisont på, at det er det, der skal kunne. For det varierer simpelthen så meget. Det er nødt til at være noget, der udspringer af faglige udviklingsdiskussioner, og bare på mit fakultet taler vi om meget forskellige fagligheder lige fra arkæologi til medievidenskab. Mit bud er, at det vil tage tre-fire år.”

Men om tre-fire år kan verden jo igen se anderledes ud?

“Det er en rigtig irriterende bemærkning – men kun fordi du har ret. Det er det vilkår, vi er oppe imod. Universitetsuddannelser er jo med rette lidt langsommelige med hensyn til at ændre sig, fordi der er nogle lange fagtraditioner, man skal tage højde for, hvis man skal undgå at smide barnet ud med badevandet. Og samtidig forandrer faglighederne i vores accelerationssamfund sig mere end nogensinde før. Det er vilkårene, men vi må gøre tingene i det tempo, vi kan.”

I anbefalingerne er også en opfordring til en systematisk indsats, der skal kvalificere underviserne til at håndtere GAI. Den indsats er allerede godt i gang på AU, fortæller Niels Lehmann.

“Frem til i sommer har vi allerede haft over 600 vip'er på kursus. Men ved siden af de officielle kanaler foregår der enormt meget peer to peer-opkvalificering omkring det her. Vi har også afsat en del midler til formålet i det samarbejde, vi har med de øvrige universiteter i Vestdanmark, og så har vi også afsat lokale udviklingsmidler til kompetenceudvikling med henblik på GAI. Så vi gør alt, hvad vi kan.” ✖

“I vores regelsæt præciserer vi, at man selv skal være ansvarlig for teksten. Så man vil aldrig kunne undskylde en formulering med, at det var GAI, der skrev den”

NIELS LEHMANN, PRODEKAN FOR UDDANNELSE, AU ARTS

NAVNE

KONSTITUERET SAMF-DEKAN FORTSÆTTER PÅ SDU

FOTO: PRIVAT

Hanne Søndergaard Birkmose fortsætter som dekan på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, hvor

hun afløser Peter Møllgaard.

Hun kommer fra en rolle som institutleder på Juridisk Institut, men hun har været konstitueret i stillingen som dekan siden den 10. april.

Hun har en baggrund som erhvervsjurist. Hun kom til Syddansk Universitet (SDU) fra en stilling som professor ved Juridisk Institut på Aarhus Universitet, og med sig har hun 15 års erfaring med ledelse.

Ifølge rektor og formand for ansættelsesudvalget Jens Ringsmose har Hanne Søndergaard Birkmose igennem sin tid på SDU vist glimrende evner til at lede og udvikle faglige miljøer, hvilket han ser frem til, at hun kan fortsætte med, nu hun bliver en del af direktionen.

“Hanne Søndergaard Birkmose er en dygtig, resultatorienteret og inddragende leder. Hun sætter tydelige mål og tør igangsætte de initiativer, der er nødvendige for at flytte en organisation i den rigtige retning. Jeg er overbevist om, at Det Samfundsvidenskabelige Fakultet med Hanne Søndergaard Birkmose ved roret vil blive yderligere styrket og fortsætte den meget positive udvikling, fakultetet er inde i. De fremtidige udfordringer bliver givetvis mange, men med Hanne Søndergaard Birkmose som dekan har vi fundet den helt rigtige til at bringe fakultetet godt igennem kommende bølgegang,” udtaler han.

Hanne Søndergaard Birkmose er selv glad og stolt over at kunne fortsætte arbejdet i en tid, hvor store opgaver venter forude for både Det Samfundsvidenskabelige Fakultet og universitetssektoren generelt.

“Første skridt er, at jeg skal lære de faglige miljøer og administrationen på fakultetet endnu bedre at kende. Og så fortsætter den strategiproces, der skal op at flyve og ud at leve på institutterne. Samtidig er der en kandidatreform, der kommer til at fylde meget, og som har potentiale til at skærpe vores i forvejen stærke uddannelses tilbud. Det er omfattende ting, men det er spændende at være en del af,” siger hun.

INSTITUTLEDER FORLÆNGER PÅ FØDEVAREINSTITUT PÅ KU

FOTO: ANNE FORRENTVOT

Bo Jellesmark

Thorsen har i de seneste otte år stået i spidsen for Institut for Fødevare- og Resourceøkonomi

(IFRO) på Københavns Universitet, og det kommer han også til i de kommende år.

Det er den naturvidenskabelige dekan Katrine Krogh Andersen, der har besluttet at ansætte Bo Jellesmark Thorsen for en ny periode.

“Jeg er meget glad for, at Bo Jellesmark Thorsen fortsætter som institutleder for IFRO. Dels er han en anerkendt forsker med et vidt forgrebet netværk både i Danmark og internationalt, dels er han en erfaren og strategisk tænkende leder. Den kombination gør ham virkelig velegnet til jobbet som leder af det nok mest samfundsengagerede institut på Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet,” udtaler dekanen.

I de seneste otte år har Bo Jellesmark Thorsen blandt andet haft fokus på at sikre instituttet en stabil økonomi, voksende forskningshøjde, tiltrække forskningsbevillinger og nye internationale uddannelser, øget forskningsformidling og involvering af instituttets topforskere i centrale udvalg, råd og bestyrelser i Danmark og EU.

“Vi står et utroligt stærkt sted i dag, og det giver os muligheder, som vores forskningsevaluering pegede på sidste år. Vi skal bruge den mulighed til blandt andet at tage os tid til at tænke, diskutere og derpå fokusere vores forskningsindsats. Det skal løfte flere af vores forskningsmiljøer helt i top internationalt. Vi skal også arbejde med vores samfundsengagement. Den praksis, vi har for at engagere os i samfundets udvikling, er fremragende. I de kommende år skal vi forædle og professionalisere den praksis, så den bliver en solid kulturel kapital hos os og en model, man kan lære af,” udtaler Bo Jellesmark Thorsen.

H.M. DRONNINGEN BLIVER PROTEKTOR FOR DANMARKS FRIE FORSKNINGSFOND

FOTO: CLAUDS BAGGERSGAARD/SAMPYK

Hendes Majestæt Dronning Mary Elizabeth er ny protektor for Danmarks Frie Forskningsfond.

Det er i forbindelse med tronskiftet i januar 2024, at Kongehuset har besluttet, hvordan dets fremtidige protektioner skal være. Den kongelige familie varetager protektioner og æreshverv for en lang række organisationer og foreninger, der spænder over en bred vifte af områder som erhverv, kultur, sport, bæredygtighed og sociale forhold.

Hendes Majestæt Dronningen har som Kronprinsesse været protektor for Forsknings Døgn og Ungdommens Naturvidenskabelige Forening, og samtidig har hun gennem en årrække været tilknyttet EliteForsk-prisuddelingen. Det er med stor glæde, at Danmarks Frie Forskningsfond byder Hendes Majestæt Dronningen velkommen som protektor.

“H.M. Dronningen har igennem en årrække vist stor interesse i forskningens verden, og vi er stolte af, at H.M. Dronningen ønsker at være protektor for Danmarks Frie Forskningsfond. Det er en anerkendelse af vigtigheden af et stærkt dansk forskningsmiljø og betydningen af fri forskning for vores samfund,” siger Søren Serritzlew, bestyrelsesformand for Danmarks Frie Forskningsfond.

Danmarks Frie Forskningsfond uddeler årligt omkring 400-500 bevillinger til forskningsprojekter for et samlet beløb på 1,5 milliarder kroner. Fondens formål er at støtte og fremme de mest originale ideer og initiativer i dansk forskning.

INTERNATIONALT NAVN BLIVER NY LEDER AF INSTITUT FOR MATEMATISKE FAG PÅ AAU

Professor **Morten Willatzen** har den 1. august overtaget stillingen som leder for Institut for

Matematiske Fag på Aalborg Universitet (AAU). Han afløser Søren Højsgaard, der efter tolv år som institutleder vender tilbage til sin stilling som lektor på instituttet.

Morten Willatzen har en lang forskerkarriere og flere lederstillinger bag sig på universiteter i ind- og udland, og han har stor erfaring med at arbejde i krydsfeltet mellem universitet og samfundets andre interessenter.

Han begyndte sin karriere med en ph.d. i teoretisk fysik fra Niels Bohr Institutet, Københavns Universitet, inden han fortsatte som postdoc på Max Planck Institute i Bonn. Derefter gik vejen forbi en stilling som forsknings- og udviklingsleder på Danfoss A/S, inden han vendte tilbage til den akademiske verden med ansættelser på Wright State University, USA, Syddansk Universitet, Danmarks Tekniske Universitet og senest Beijing Institute of Nanoenergy and Nanosystems, hvor han havde titel af Senior Full Professor fra 2017 til i år.

Morten Willatzen ser særligt frem til at lære mere om den problembaserede læringsmetode på AAU, som i hans øjne er en åbenlys rigtig måde at undervise i blandt andet matematik på.

Ifølge konstitueret dekan Thomas Bak har Morten Willatzen det, der skal til for at fortsætte den positive udvikling på Institut for Matematiske Fag:

“Morten er kendt som en lyttende leder med skarp sans for både konkrete opgaver og overordnet strategisk ledelse. Samtidig har han ledelseserfaring samt en alsidig og bredt orienteret akademisk baggrund. Det er jeg overbevist om vil være yderst gavnligt for instituttet.”

EU-BEVILLING TIL TRE DTU-FORSKERE

Tre topforskere fra Danmarks Tekniske Universitet har netop modtaget en ekstra pose penge fra Det Europæiske Forskningsråd til at bringe deres forskning tættere på markedet.

Professor **Susan Stipp**, professor **Stephan Sylvest Keller** og professor **Georgios Kontogeorgis** modtager alle en ekstra bevilling fra Det Europæiske Forskningsråd (ERC) på cirka 1,1 million kroner fra puljen Proof of Concept (PoC).

Bevillingen dækker en projektperiode på 18 måneder og kan kun søges af forskere med en ERC-bevilling (for eksempel Advanced Grant).

De tre forskere har alle fokus på, at deres forskningsresultater skal bane vejen for udvikling af

nye miljøvenlige løsninger, og med bevillingen kan de nu undersøge potentialet for innovation og/eller kommercialisering af deres opdagelser.

Susan Stipp, professor i fysik, vil undersøge mulighederne for at producere nyt materiale ud fra bygningsaffald ved at konvertere CO₂ til fast stof. Hendes vision er at etablere en startup, der kan bidrage til bæredygtighed ved at løse udfordringerne med CO₂-udledning og lagring af affaldsmaterialer.

Stephan Sylvest Keller, professor i mikro- og nanoteknologi, vil sammen med sin forskergruppe undersøge kommercialiseringen af elektrokemiske kondensatorer fremstillet med mere bæredygtige materialer end de nuværende energilagringenheder. De vil bruge deres patenterede teknologi til at udvikle en prototype og afprøve den i samarbejde med virksomheder inden for Internet of Things (IoT). Drømmen er at starte en virksomhed, som producerer og sælger mikrosuperkondensatorer fremstillet ved brug af biomasse.

Georgios Kontogeorgis, professor ved Institut for Kemiteknik, vil videreudvikle en termodynamisk model for elektrolytter, der kan bruges af for eksempel ikkeeksperter i industrien. Blandinger med elektrolytter anvendes blandt andet til CO₂-opsamling og -lagring. Georgios Kontogeorgis vil sammen med sit forskerhold integrere den nye model i et brugervenligt værktøj. Feedback fra brugerne skal bruges til at udvikle et robust værktøj, der er relevant for industrien og den akademiske verden.

NY INSTITUTDIREKTØR PÅ DTU FØDEVAREINSTITUTTET

FOTO: MIKA SCHLOSSER

Tine Rask Licht er blevet udnævnt til institutdirektør på DTU Fødevareinstituttet, som hun

har været konstitueret for siden 1. januar.

Tine Rask Licht har været på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) siden 1999, hvor hun primært har forsket i tarmbakterier og sundhed og haft en række stillinger, lige fra postdoc til seniorforsker, professor, forskningsgruppeleder og viceinstitutdirektør.

Hun skal lede et institut, der udover at forske og undervise også yder forskningsbaseret rådgivning til myndighederne. Visionen er fortsat, at DTU Fødevareinstituttet skal være med til at forebygge sygdom, fremme sundhed, udvikle nye og bedre fødevarer til den voksende befolkning og skabe bæredygtige teknologiske løsninger.

“Sundhed, sygdom og bæredygtige fødevarer er alle forskningsområder, der er vigtige for DTU, så jeg er glad for, at Tine Rask Licht også vil stå i spidsen for DTU Fødevareinstituttet fremover. Ikke nok med at hun har en enorm erfaring at trække på og er bredt anerkendt for sin forskning, som endda har indbragt hende Ridderkorset, hun kender også DTU og Fødevareinstituttet indgående,” udtaler DTU's rektor, Anders Bjarklev.

Tine Rask Licht vil fortsat have enkelte forskningsaktiviteter, da hun blandt andet skal være co-lead på det virtuelle forskningscenter Microbiome Health Initiative, som netop er blevet støttet med en bevilling på 150 millioner kroner fra Novo Nordisk Fonden til at afdække mulige sammenhænge mellem tarmbakterier og svær overvægt, type 2-diabetes og hjerte-kar-sygdomme. Hun fortsætter ligeledes som leder af samarbejdsprojektet PRIMA, hvor forskerne undersøger tarmbakteriernes rolle i kostens betydning for vores individuelle sundhed.

“Jeg håber og tror, at det kan komme instituttet til gavn, at jeg forbliver tæt på forskningsopgaverne, selv om jeg selvfølgelig kommer til at have mit største fokus på direktørrollen,” siger hun.

MILLIONBEVILLING FRA LUNDBECKFONDEN TIL KU- OG DTU-FORSKER

FOTO: ANNA HILBOM, BRIC

Lundbeckfonden har tildelt en Frontier Grant-bevilling på 5 millioner kroner til **Lars Engelholm**, Københavns Universitet, og **Ditte Jæhger** fra Danmarks Tekniske Universitet. Bevillingen, der udbetales over 18 måneder, har til formål at fremme modne forskningsprojekter til at tage et vigtigt skridt ud af laboratoriet og et skridt nærmere implementering for patienterne.

Lars Engelholm, der er forskningsleder ved forskningscentret BRIC ved Københavns Universitet, har sammen med sin forskningsgruppe og andre forskere på Finsenlaboratoriet på Rigshospitalet udviklet et lægemiddel, der målrettet rammer både kræftceller og de støttende bindevævsceller med cellegifte, som kan trænge gennem cellemembraner og sprede sig til nabocellerne.

Lægemidlet er i første omgang

udviklet til bugspytkirtelkræft, men forskerne har planer om at teste det på en række andre kræftformer.

“Rigshospitalet og Københavns Universitet ejer de kommercielle rettigheder til projektet, men på grund af de enorme udgifter, som lægemiddeludvikling kræver, har de ikke selv mulighed for at bringe lægemidlet frem til klinisk afprøvelse. Så vi er superglade for, at vi får midler til at modne projektet som investeringscase,” siger han.

Ditte Jæhger fra DTU Sundhedsteknologi arbejder med sit team hen imod at udvikle en injektion direkte i knæet med et depot af genmedicin som en fremtidig kur for slidgigt i knæet. Slidgigt, også kaldet artrose, er en degenerativ sygdom, der nedbryder leddets brusk og væv, som 270.000 danskere lider af.

“Det eneste, patienterne får tilbudt, er symptombehandling – smertestillende eller antiinflammatorisk medicin – og et nyt led i nogle tilfælde. Vi vil gerne genoprette det om ikke 100 procent, så i et omfang, så de kan bruge leddet i længere tid, før de skal have et nyt,” siger Ditte Jæhger.

Frontier Grantet skal bruges til at optimere sammensætningen af materialet og validere frigivelsen af lægemidlerne og effekten på rotter og kaniner. Et professionelt laboratorium i udlandet skal efterprøve nogle af resultaterne, som til slut samles i en datapakke til præsentation for investorer.

FOTO: ANNA HILBOM, BRIC

RUC- OG ITU-FORSKER VINDER INTERNATIONAL PUBLIKATIONSPRIS

The European Association for Study of Science and Technology (EASST) har valgt at tildele publikationsprisen Freeman Award til bogen 'Democratic Situations', der er en antologi redigeret af lektor **Andreas Birkbak** fra Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab på Roskilde Universitet og lektor **Irina Papazu** fra IT-Universitetet.

“Idéen til bogen begyndte at tage form helt tilbage i 2016, da Irina og jeg afsluttede vores ph.d.-afhandlinger. I 2017 afholdt vi så en international workshop baseret på et internationalt call for papers, som blev startskuddet på den lange proces, der i 2022 resulterede i en bog, som blev vel modtaget af fagfæller. At få prisen er en utrolig dejlig anerkendelse af det langvarige og ofte ret usynlige arbejde, man gør som redaktør af videnskabelige antologier,” siger Andreas Birkbak.

Freeman Award gives til en udgivelse, som anses for at være et væsentligt bidrag til samspillet mellem videnskabs- og teknologistudier (Science & Technology Studies – STS) og andre discipliner eller studieområder. I forbindelse med 'Democratic Situations' handler det om politik og politisk teori.

I begrundelsen fra EASST lyder det blandt andet:

“Democratic Situations' giver et rettidigt bidrag med sin udforskning af forholdet mellem STS-tænkning og demokrati. Bogen ser på ny på, hvordan idéer fra politisk teori er kommet ind i STS-kredse, og hvordan STS-emner nu er så centrale i den politiske debat.”

Prisen uddeles hvert andet år, når EASST's store internationale konference finder sted. I år var det den 18. juli på årets konference i Amsterdam. Med prisen følger også et mindre pengebeløb.

Bogen udkom på det forskerdrevne forlag Mattering Press i 2022. I begrundelsen for prisen fremhæves, at bogen er udgivet med open access, som gør den tilgængelig for en bred læserskare. Det sker blandt andet ved, at bogen kan downloades frit fra forlagets hjemmeside, ligesom den kan købes som fysisk bog.

NY LEDER TIL PLANTEFORSKNINGEN PÅ KU

Professor **Morten Petersen** er blevet udpeget som ny leder på Institut for Plante- og Miljøvidenskab på Københavns Universitet.

Han har en ph.d.-grad fra 2001, og i 2014 blev han professor i biologi. Fra 2015 til 2021 var Morten Petersen leder af sektionen for Functional Genomics på Biologisk Institut på Københavns Universitet. Den post frasagde han sig, da han i 2021 blev næstformand og siden formand for Forskningsrådet for Teknologi og Produktion under Danmarks Frie Forskningsfond, DFF. Fra 2018 til og med 2023 har han passet sin rådsfunktion ved siden af jobbet som forsker og underviser.

Den 1. august ventede helt nye udfordringer som leder af et af de største institutter på Københavns Universitet. Et institut, som Morten Petersen har lært at kende gennem forskningssamarbejder og gennem sin tid som rådsmedlem i DFF, hvor han har læst mange fondsansøgninger fra forskere på instituttet.

“Instituttet har en stærk profil inden for både grundforskning og anvendt forskning i forhold til grønne løsninger. Det skal vi også have fremover og styrke vores profil inden for miljø, bioteknologi og landbrugsvidenskab med et særligt fokus på bæredygtighed. Vi skal have et mangfoldigt forsknings- og undervisningsmiljø med plads til kreativitet og skæve ideer. Det er helt nødvendigt for, at vi kan tiltrække de dygtigste talenter og sikre et arbejds- og uddannelsessted med trivsel, stærke samarbejder og fortsat succes,” udtaler han.

Morten Petersen afløser Svend Christensen, der fortsætter sin karriere på instituttet som professor i crop science.

NYT BESTYRELSESMEDELM TIL INNOVATIONSFONDEN

Uddannelses- og forskningsminister Christina Egelund har udpeget **Henrik Østergaard Breitenbauch**, dekan ved Forsvarsakademiet, som nyt bestyrelsesmedlem i Innovationsfonden.

Henrik Østergaard Breitenbauch kom den 1. marts til Forsvarsakademiet fra en stilling som centerleder og seniorforsker ved Center for Militære Studier ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. Forsvarsakademiet er en selvstændig myndighed i Forsvaret underlagt Forsvarskommandoen, som varetager uddannelse, forskning, rådgivning og konsulentytelser inden for de militære kerneområder. Til daglig er han forsker og internationalt anerkendt ekspert inden for sikkerheds- og forsvarspolitik, blandt andet i regi af NATO. Han har samtidig et stort netværk og erfaring med forsknings- og innovationssamarbejde mellem myndigheder, vidensinstitutioner og erhvervslivet inden for forsvars- og sikkerhedsområdet og vil dermed bidrage til den faglige bredde i bestyrelsen. Innovationsfonden spiller en afgørende rolle, når det kommer til at støtte og fremme innovation, forskning og teknologiudvikling i Danmark. Gennem tilskud til forskere, virksomheder og iværksættere sigter fonden mod at skabe vækst, arbejdspladser og løsninger på samfundsmæssige udfordringer.

Foruden udpegningen af det nye bestyrelsesmedlem har uddannelses- og forskningsministeren genudpeget formanden, Anders Eldrup, samt bestyrelsesmedlemmerne Charlotte Rønhof og Peter Holme Jensen for endnu en beskikelsesperiode.

Alle udpegninger sker for en treårig periode med start per 1. juli 2024.

MERE END 30 MILLIONER TIL FORSKNING I FREMTIDENS FORSVARSTEKNOLOGI

Nationalt Forsvarsteknologisk Center (NFC) har fordelt over 30 millioner kroner til 28 nye forsvarsteknologiske projekter, der skal bidrage til at styrke forsvar og sikkerhed både i Danmark og i vores alliancer med EU og NATO.

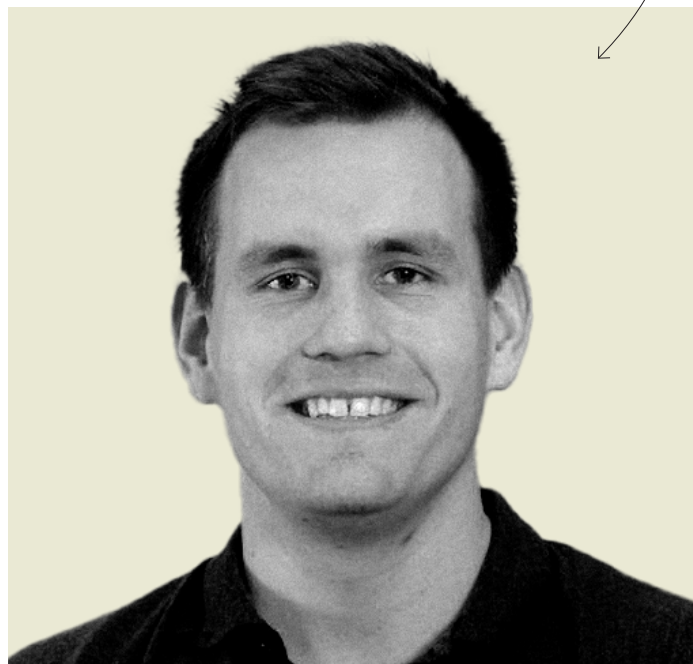
Nationalt Forsvarsteknologisk Center er et fælles initiativ med deltagelse af alle landets universiteter og alle Godkendte Teknologiske Serviceinstitutter (GTS-institutter).

“Vi er stadig et godt stykke vej fra EU-målet om at anvende to procent af forsvarsbudgettet på forskning og innovation, og faktisk investerer Danmark langt mindre end vores nabolande. Men potentialet er stort, hvis vi bygger videre på vores styrkeområder,” fortæller NFC’s direktør, Lars Bo Larsen.

Aftalepartierne bag Forskningsreserven for 2024 besluttede i november, at NFC skulle have ansvaret for at udmønte midler til at understøtte kompetence- og kapacitetsopbygning i forskningsmiljøet, og der blev afsat 29,5 millioner kroner til formålet. Oveni har NFC finansieret 5 millioner kroner til såkaldte forprojekter, der peger frem mod kommende forskningsprojekter. Det er ikke alle 28 projekter, der offentliggøres i forbindelse med fordelingen af midlerne, da visse projekter kræver diskretion.

Et af projekterne, som modtager to millioner kroner, har folk fra AAU Energi i Esbjerg i projektlederrollen og handler om planlægning og udvikling af overvågningsløsninger til kabler og rør under vandet. Aalborg Universitet (AAU) leder et bredt partnerskab med Danmarks Tekniske Universitet, Syddansk Universitet, Aarhus Universitet, Dansk Hydraulisk Institut og Force Technology.

“Vi skal begynde at identificere, hvad der kan gøres i nogle forskellige områder, og hvad vi skal investere i. Så det handler om en række teknologier såsom ubemandede undervandsfartøjer, kabelovervågning og lytteposter med undervandsmikrofoner. For eksempel behøver vi ikke nødvendigvis at udvikle nye undervandsmikrofoner, men vi skal undersøge, hvor de skal placeres, og hvordan de bedst bruges i samspil med eksisterende teknologier som en integreret løsning,” forklarer **Simon Pedersen**, projektleder og sektionsleder for energisektionen på AAU’s Esbjerg Campus. Andre projekter, der har opnået støtte, handler blandt andet om at udvikle et dronesystem til redningshelikoptere i arktiske områder, landminedetektion baseret på terahertz-lys, forsøg med metanol som brændstof i forsvarsenheder af hensyn til både klima og forsyningssikkerhed samt udviklingen af en ’digital tvilling’, der kan afhjælpe skader i forbindelse med soldaters fysiske træning.

Forsker blev dette OL's svar på Eddie the Eagle

Australsk adjunkt slog verden med forbløffelse, da hun deltog i OL's breakdancekonkurrencer med 'kænguruen' og andre hjemmebryggede dansefigurer.

► Inden for antropologien bruger man begrebet 'go native', når forskere integrerer sig fuldstændig i det miljø, de studerer.

Et eksempel på dette kunne man opleve under OL i Paris. Her var breakdance for første gang på programmet som OL-disciplin, og blandt de 32 deltagere var forskeren Rachael Gunn fra Macquarie University i Australien, der forsker i netop breakdance og hip-hopkultur.

Den 36-årige Rachael Gunn, med kunstnernavnet Raygun, begyndte at danse breakdance i 2012, samtidig med at hun skrev sine første videnskabelige artikler om emnet. Og siden har hun løbende deltaget i events og konkurrencer, samtidig med at hun har skabt sig en akademisk karriere ved at studere det miljø, hun selv er en del af.

Det er imidlertid ikke Rachael Gunns gesjæft som forsker, der har gjort, at hun under OL har påkaldt sig enorm opmærksomhed. Det skyldes hendes temmelig aparte fremtræden ved konkurrencerne. Som den eneste deltager er det ikke lykkedes hende at score et eneste dommerpoint i de tre matcher, hun deltog i – der uddeles 18 i hver match. Angiveligt er hun teknisk ikke tilnærmelsesvis på højde med de øvrige deltagere.

Hvad hun ikke har af teknisk kunnen, forsøger hun i stedet at hente på kreativitet. Derfor har hun selv opfundet en række figurer og 'moves', som netop er ... kreative. Ingen har set noget lignende. For eksempel det spjæt, der nu allerede er kendt som 'kænguruen'.

Som en af de mere harske kommentarer på de sociale medier lød: Det ligner, når ens femårige datter kommer ned fra sit værelse og vil vise en dans, hun lige har fundet på.

Reaktionerne deler vandene lige fra Paris til Sydney. Nogle synes, at hendes deltagelse er pinlig og ødelæggende for breakdancesporten. Andre synes, at hun fornyer dansen og bør belønnes for sin kreativitet. Og så er der dem, der ser Rachael Gunn som symbolet på, at det ikke gælder om at vinde, men om at være med. Præcis som den nærsynede britiske skihopper Eddie the Eagle, der blev den store darling ved vinter-OL i 1988 – primært fordi han var så middelmådig til sin sport.

Der blev så ingen breakdancemedalje til Australien, men med 53 medaljer i andre discipliner klarer de sig nok endda. Og Rachael Gunn fik yderligere empiri til sin forskning, som hun nu måske kan supplere med et autoetnografisk studie i det at være midtpunkt i en mediestorm. ✦

BAGSIDEN

Det fik breakdancepublikummet ved OL til at spærre øjnene op, da den australske forsker Rachael Gunn gik på gulvet med sine hjemmelavede dansefigurer.

